

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1951
март
9
пятница
№ 47 (2221)
ӨРТЭЭ 20 КӨП.

ССРЭ-нің Дээди Сөвединиң Сессиясы (1 арын), Сталинчы сагыш салышыкына күш-ажыл-биле хары-лаал (1 арын).

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ: Д. Каң-оол, Колхозта коммунистер удургучу болгаш башкарыкчы күш (2 арын), А. Шыдыраа, Колхоз суурунунь культура хөгжүл-дизи (2 арын).

П. Горелов, Пропагандистер-биле хүн-бүрүде ажилдаар, (2 арын).

А. Ермолаев, Кара ажылчындан мастер чедир (2 арын), Великобританияның Чазаның нотазынга хары кыл-дыр Совет Чазактың нотазы (2 арын), Кореяда болушкуннар (4 арын).

Эртемни болгаш мурнакчы дуржулганы колхоз бүдүрүлгезинче

Чүгүле социалистик хевириниң улуг бүдүрүлгези эртемниң болгаш чаа техниканың бериң турар чүдүлгенин бүрүн ажылдаар болгаш бистиң көдээ ажил-агыйыстың хөгжүлдизин улуг базымнар-биле бурунгаар шимчедир деп колхоз тургузуу көргүскен. Чуртту индустриализаастааның болгаш көдээ ажил-агыйыны коллективизаастаанын ачызы-биле совет тараачынар бир дугаар чергениң машина техникасын, мичуринчи эртемниң болгаш күш-ажылды мурнакчы аргаларын боттарынын ховуларында ажылдаарының кызыгаар чок аргалары алган.

Совет агрономия эртемни, колхозтарның, совхозтарның, МТС-терниң мурнакчы практикасы социалистик улуг көдээ ажил-агыйыны чорударының канчаар-да аажо улуг дуржулганын мөөнөп алган. Амгы үениң техникасын, эртемниң болгаш практиканы чедишкенини калбаа-биле ажылдаарыга үндөйлөш социалистик чер ажылчының культуразы үзүк коксаал чокка өзүп, бистиң ховуларының үнүш-дүжүтүү бедил, үнүш чок черлер болгаш кургак ховулар, чектелтип турар шынаалар кылдыр хуулуп турар. Көдээ ажил-агый культураларының болгаш мал ажылының продуктуун бедилдеринин арталары дүүнчө чедир билдинмей турган амгы колхозтарда болгаш совхозтарда хей-хой мурнакчы чүдүлдер ажылдагынып турар.

Күчүлүг техниканы, эртемниң чаа ажылдышкынарның болгаш мурнакчы дуржулганы дидим ажилдаары болза, көдээ ажил-агыйының улам ыңайты көдүрүшкүнүнүң чутула чүдүл болур. ВКП(б)-ниң Төп Комитеди 1950 чылдың июльде үндүрген бодунуң доктаалына «көдээ ажил-агыйының хөгжүлдизин амгы үе-чазанынга, кажан колхозтар организас, ажил-агый талазы-биле быжыкканда, кажан машина-трактор станциялары болгаш совхозтар чаа техника-биле чөсөнгөндө совет агрономия эртемниң болгаш колхоз, совхоз практикасының сөөлү чылдар дургузунда мөөнөп алган байлакшыл дуржулганын бүгү-ле колхозтарга, совхозтарга болгаш МТС-терге негиздериниң болгаш пропагандалаарының айтырылганы онза чутула укур-дузалыг болуп турар» деп айтырган.

ВКП(б)-ниң Төп Комитединиң доктаалы эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкенини колхоз бүдүрүлгезинге калбаа-биле негиздер болгаш пропагандалаар дээш демиселге чер-чериниң партия болгаш совет органдары, көдээ ажил-агыйының бүгү ажил-агыйчыларын чөсөргөзгөн. Кыска хуусааның иштинде дыка хей черлерде улуг ажилдары кылган.

Чижээ, Украинада эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкенини көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң практикасында негиздериниң болгаш таравының планы чогаатынган. Күзүн чажып тарып кызыл-тасты, чигир сөйкөзүн, хөвөнни сайзырадырының аргалары, ол ыпшак иши малчыларның күш-ажылының мурнакчы аргалары калбаа-биле негиздериниң турар.

Эртемниң болгаш мурнакчыларның дуржулганың амгы чедишкенини колхоз, совхоз бүрүзү, МТС бүрүзү ажылдаары социалистик көдээ ажил-агыйының бүгү адырларына чаа көдүрүшкүнү хайныктырып үндүрер. Колхозчу шынчы чорук көдээ ажил-агыйының бүгү адырларында кайгамчык чедишкениниң хей санныг чигиртери-биле байлак болуп турар. Ындык болза-да, чер-чериниң көдээ ажил-агый органдары, эртемниң албан черин мурнакчыларның чедишкенини даа эвээш сонугурап, оларны эвээш реенип база практикага калбаа-биле негиздериниң турар.

Чамдык республикаларда, областтарда болгаш крайларда көдээ ажил-агый пропагандазының эргелелдерин көдээ ажил-агый министрстволары болгаш эргелелдери чутула көрбейн турар. Олар ыдылгыг тускай эртемниң-биле чет-челемиз болгаш оларның тустай оран-савалары чок болуп турар. Сталинград областың райондарының барык-ла чартык кезинде көдээ ажил-агый пропагандазының бөлүктөрүнде эргежок чутула ажилдакчылар мынчага чедир шилтинип алдынмаан, ыңчаарга чамдык районнарда ыңдыг бөлүктөр шуут тургустунмаан. Агротехникти эртемниң болгаш колхоз бүдүрүлгезиниң айтырылганын талазы-биле билгилг кижилер дыка хей болгумүдө ажилдап турар. Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкенини амыдыралга негиздер болгаш таравы ажил ында эрги өзү-биле чоруп, колхозчу көдөзүн чая-акчыларының чаа эгелешкениниң чаны-биле эртип турар.

Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкенини өөренири бол-

гаш пропагандалаары, оларны колхоз бүдүрүлгезинге негиздери — амыдыралчы чутула сорулга, ол болза, партия организацияларының доктаамал хайгаарлыгы турар укурлуг. Көдөзүн коммунистериниң болгаш партия органдарының хүлээлгези — колхозчу хүн бүрүдөгү амыдыралында чаа чүдүлдерни бүгү талаалыг деткири, мурнакчыларны илередери болгаш оларның дуржулганын колхозчу массаларны өөредери болур. Мурнакчы болгаш депшичелиг чорукту деткип, эскерип билдери большевикчи удуртулганың кол принциптериниң бирээни болуп турар. Чаа чорукту медресе билери большевикчи ажилдакчы бүрүзүнүң улуг үнелиг шынары болур.

Колхозтар, МТС-тер болгаш совхозтар чакы тарылгага белеткенип турар. Хову ажилдарын чогуур өйүдө уткуур болгаш үлгерилг эрттери дээш социалистик бүгү чуртта калбарган. Шимчээшкн болза, социалистик чер ажылчының бүгү күштерин, бүгү хөреңгилерин хаара тудуп турар. Бистиң көдээ ажил-агыйыстың хөгжүлдизинде шимчедикчи күш болуп турар машина-трактор станцияларының партия белеткээрине, МТС ажилдарын экижидеринче кол кичээнгейи салып турар. Кубаның трактористизи Иван Бунеевтиң элекчи чоруун өзүгар МТС-терниң кур-чүштерин ажылдаары дээш, тракторларың болгаш өске-даа машиналарың бедик бүдүрүлгүлүг ажилы болгаш камгалагы дээш патриоттук шимчээшкн калбарып турар.

Эгелекчилерниң дуржулганын бүгү талаалыг пропагандалаар, ону колхозчу массаларың ажылдагы болдулары — чакы тарылгага белеткелдериниң болгаш ону эрттериниң чутула сорулгаларының бирээни болур. Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкенини ажылдаары социалистик көдээ ажил-агыйының улуг кур-чүштери болур.

Чер-чериниң партия болгаш совет органдары болза, мурнакчы дуржулга солундарың арынарнынга, радио дамчыдылгаларыңа, журналдарга, номнарга болгаш номчулгаларга калбаа-биле чырытылган турарың сагыш салыр хүлээлгели. Солун болза, эңне массалыг парлагга болур ужурунда эгелекчилерниң ажылының аргаларың ичиди болуп укурлуг. Чамдык солуннар эки чиктерини көргүзүп турар. «Московская правда» солун улгытыр катыштырган бир колхозтуң кур-чүштериниң дугайында, ногааларың бедик дүжүттерин өстүрүп алырының дугайында, картофельди тарырының дугайында өөренип ал болур материалды сөөлү үедө бодунуң арынарнынга парлаг үндүрген. Краснодарың «Советская Кубань» деп край солуну колхозчу көдөзүн эгелекчилерниң дуржулганын ажилды турар чүдүлгени болгаш корреспонденттарының үргүлчү парлаг үндүрүп турар.

Массалыг колхозчу каадырлары белеткээр талазы-биле үш чыл хуусаалыг агрозоотехниктиң курстарга кичээлдерни организациястарыңче онза кичээнгей салыры чутула. Курстарда кичээлдер болза, эртемниң чедишкенини болгаш социалистик ховуларның стаханочуларының мурнакчы аргаларын пропагандалаарың кол формады болуп турар.

Курстар болза, мичуринчи эртемниң үндөзүннериң шимчээдип алган мал ажылының болгаш чер ажылының билдиги мастерлерин өстүрер болгаш кичиздир хүлээлгели. Ындык болза-да, чамдык бир черлерде чер-чериниң удуртукчулары үш чыл хуусаалыг агрозоотехникти курстарга колхозчу каадырлары белеткээриниң массалыг өөредилгези социалистик көдээ ажил-агыйның культуразын улам ыңай көдүрериниң күчүлүг чөсөз болуп деп чүвени мынчага чедир медресе билбейн турарлар. Чижээ, Орёл болгаш Калинин областарының өзлөн хей районнарда агрозоотехникти бөлгүмнериниң чартык кезин саазын кырында санатынып турар, ыңчаарга он артан бөлгүмнерде кичээлдер таварылга болуп, теория талазы-биле чавыс деңгелге эртип турар.

Совет тараачынар колхоз тургузуунуң кайгамчыктыг тиилелдеринге хоойлу өзүгар чоргаарлынып турарлар. Совет тараачынар бойдусту чаартырының сталинчы улуг программазын боттандырырынга бүрүн шийтирилг. Эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедишкенини колхоз бүдүрүлгезинге калбаа-биле пропагандалаары болгаш негиздери — социалистик көдээ ажил-агыйының улам-на күчүлүг, көдүрүшкүнүнче орук болур.

(«Правданың» март 5-те мурнуку чүдүлдөгү).

ССРЭ-нің Дээди Сөвединиң сессиясы

1951 чылдың март 6-да Эвилелдин Сөвединиң хуралының дугайында ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Март 6-да, хүндүскүнүң 2 шакта, Кремльге, Кремльдиң Улуг ордузунга Эвилелдин Сөвединиң Ийн дугаар сессиясы ажытылган.

Хуралдың даргазы—Эвилелдин Сөвединиң Даргазы депутат М. А. Яснов, үнген депутаттарын орунуга дөрт соңгуда округтарың талазы-биле Эвилелдин Сөвединге чаа сонгутурап депутаттарын бүрүн эргелерин хынап көргөн төңнелиң дугайында илеткел кылыры-биле Мандат комиссиясының даргазы депутат А. М. Пузанова сөс берген:

Депутат И. П. Бойцовтуң саналы-биле Эвилелдин Сөведи мооң адаанда доктаалды үндүрген: «Мандат комиссиясының илеткелдиң дыңнааш, Эвилелдин Сөвединиң доктаалдыры болза:

1950 чылдың июль 16-да Вельяко-Устюжский № 140 соңгуда округунуң талазы-биле, 1950 чылдың август 6-да Новозыбковский № 108 соңгуда округунуң талазы-биле, 1951 чылдың февраль 18-те Краснофимский № 284 соңгуда округунуң талазы-биле, 1951 чылдың февраль 25-те Львовский № 456 соңгуда округунуң талазы-биле Эвилелдин Сөвединге сонгутурап депутаттарын бүрүн эргелерин шын деп көргөн дугайында Мандат комиссиясының илеткелдиң бадылаар.»

Эвилелдин Сөвединиң даргазы депутат М. А. Яснов сессияга көөрү-биле мооң адаанда айтырылганы кирип турарын дыңнаткан:

1. 1951 чылда ССРЭ-нің күрүнө бюджетин бадылаары.
- Айтырыгы ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели кирип турар.
2. Тайбың камгалаар дугайында хоойлу бадылал үндүрери: Айтырыгы тайбыңны камгалаар дугайында хоойлу үндүрер деп бүгү чурттарның парламентагыңга тайбың талалакчыларының Ийн дугаар Бүгү делегей конгрессиниң кыгыры-биле холбаштыр кирип турар.
3. ССРЭ-нің Устүкү Судун сонгууру.
- Айтырыгы 1946 чылдың мартта сонгаан ССРЭ-нің Устүкү Судунуң бүрүн эргезиниң хуусаазы дооступ турары-биле холбаштыр кирип турар.
4. ССРЭ-нің Дээди Сөвединиң Президиумунуң чарлыктарын бадылаары.
- Айтырыгы ССРЭ-нің Дээди Сөвединиң Президиуму кирип турар.
- Эвилелдин Сөведи депутат Б. Ф. Николаевтиң саналы-биле бо айтырылганы сессияның хүн айтырыгына чангыс үн-биле кириген.
- Эвилелдин Сөведи депутат П. Г. Игнатовтуң саналы-биле айтырылганы көөрүнүң мооң адаанда чурумун доктааткан: 1951 чылда ССРЭ-нің күрүнө бюджетиниң дугайында илеткелди Националдар Сөвединиң болгаш Эвилелдин Сөвединиң катышкан хуралында дыңнаар, ыңчаарга бюджет комиссияларының эдеринчи илеткелдери, бюджетти чугалажырын болгаш ону бадылаарын палаталар айы-биле тус-тус чорудар; ССРЭ-нің Устүкү Судун дугайында айтырылганы чугалажырын болгаш ССРЭ-нің Дээди Сөвединиң Президиумунуң чарлыктарын бадылаар дугайы палаталар айы-биле тус-тус чорудар.»

Тайбыңны камгалаар дугайында хоойлу бадылал үндүрер айтырыг талазы-биле илеткелди, ол илеткелди чугалажырын болгаш тайбыңны камгалаар дугайында хоойлу бадылал үндүрерин Националдар Сөвединиң болгаш Эвилелдин Сөвединиң катышкан хуралында чорудар.

Мооң-биле Эвилелдин Сөвединиң бир дугаар хуралы хагдынган.

1951 чылдың март 6-да Националдар Сөвединиң хуралының дугайында ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Март 6-да, хүндүскүнүң 4 шакта, Кремльге, Кремльдиң Улуг ордузунга Националдар Сөвединиң Ийн дугаар сессиясы ажытылган.

Хуралдың даргазы—Националдар Сөвединиң даргазы депутат Ж. Шахметов үнген депутаттарын орунуга үш соңгуда округтарың талазы-биле Националдар Сөвединге чаа сонгутурап депутаттарын бүрүн эргелерин хынап көргөнгө түңнелиң дугайында илеткел кылыры-биле Мандат комиссиясының даргазы депутат И. Г. Кобинге сөс берген.

Депутат И. М. Филиповтуң саналы-биле Националдар Сөведи мооң адаанда доктаалды үндүрген: «Мандат комиссиясының илеткелдиң дыңнааш, Националдар Сөвединиң доктаалдыры болза:

1950 чылдың июль 30-де — Сухумский № 406 көдээ соңгуда округунуң талазы-биле, 1951 чылдың февраль 18-те—Калининский № 258 соңгуда округунуң талазы-биле, 1951 чылдың февраль 25-те—Анжиянский № 83 көдээ соңгуда округунуң талазы-биле Националдар Сөвединге сонгутурап депутаттарын бүрүн эргелерин шын деп көргөн дугайында мандат комиссиясының илеткелди бадылаар.»

Националдар Сөвединиң даргазы депутат Ж. Шахметов сессияга көөрү-биле мооң адаанда айтырылганы кирип турар деп дыңнаткан:

1. 1951 чылда ССРЭ-нің күрүнө бюджетин бадылаары.
- Айтырыгы ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели кирип турар.
2. Тайбың камгалаар дугайында хоойлу бадылал үндүрери.
- Айтырыгы тайбыңны камгалаар дугайында хоойлу үндүрер деп бүгү чурттарның парламентагыңга тайбың талалакчыларының Ийн дугаар Бүгү делегей конгрессиниң кыгыры-биле холбаштыр кирип турар.
3. ССРЭ-нің Устүкү Судун сонгууру.
- Айтырыгы 1946 чылдың мартта сонгаан ССРЭ-нің Устүкү Судунуң бүрүн эргезиниң хуусаазы дооступ турары-биле холбаштыр кирип турар.
4. ССРЭ-нің Дээди Сөвединиң Президиумунуң чарлыктарын бадылаары.
- Айтырыгы ССРЭ-нің Дээди Сөвединиң Президиуму кирип турар.
- Националдар Сөведи депутат П. А. Абрамовтуң саналы-биле бо айтырылганы сессияның хүн айтырыгына чангыс үн-биле кириген.
- Националдар Сөведи депутат Г. М. Гасановтуң саналы-биле айтырылганы көөрүнүң мооң адаанда чурумун доктааткан: 1951 чылда ССРЭ-нің күрүнө бюджетиниң дугайында илеткелди Эвилелдин Сөвединиң болгаш Националдар Сөвединиң катышкан хуралында дыңнаар, ыңчаарга бюджет комиссияларының эдеринчи илеткелдери, бюджетти чугалажырын болгаш ону бадылаарын палаталар айы-биле тус-тус чорудар; ССРЭ-нің Устүкү Судун дугайында айтырылганы чугалажырын болгаш ССРЭ-нің Дээди Сөвединиң Президиумунуң чарлыктарын бадылаар дугайы палаталар айы-биле тус-тус чорудар.»

Тайбыңны камгалаар дугайында хоойлу бадылал үндүрер айтырыг талазы-биле илеткелди, ол илеткелди чугалажырын болгаш тайбыңны камгалаар дугайында хоойлу бадылал үндүрерин Эвилелдин Сөвединиң болгаш Националдар Сөвединиң катышкан хуралында чорудар.

Мооң-биле Националдар Сөвединиң бир дугаар хуралы хандынган.

Сталинчы сагыш салышыкына күш-ажыл-биле харылаал

Механизаторларның өөрүшкүзү

Аш-чем болгаш үлөтүр барааннарың өртөөн кудуладыр дугайында ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиң болгаш ВКП(б) Төп Комитединиң доктаалын уткаан митинги хуралы Шагаан-Арыг МТС-ке улуг көдүрүшкүнүг өртөөн. МТС-тиң ажилчынары болгаш албан хаагычтары партия болгаш чазактың совет кижилерин чагай амыдыралды дээш сагыш салышыкынарынга күш-ажылчы чаа чедишкенин-биле харылаарын хүлээшип турганнар.

—Коллективти мурнундан бистиң аас-кежиивис дээш, байлакшылгы амыдырал дээш улуг башкы Сталинга өөрүп четиренинчиси илеретивис — деп МТС-тиң алдарлыг трактористизи Семен Макавкин чугалаан.

Партия болгаш чазактың доктаалыңа харыны кылдыр бо чылын бодунуң ажилдап турар колхозтарыңа бедик дүжүт чедип алыры дээш эрестиг ажилдаарын коллектив хүлээнген.

Чүве чугалаан кижилер бодунуң совет чазаның, улуг Сталинга өөрүп четиренин илередиш турган.

Аш-чем болгаш үлөтүр барааннарының үүрмөктөп садар күрүнө өртөктерин база катап кудуладарың дугайында ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиң болгаш ВКП(б) Төп Комитединиң доктаалын бистиң областың көдээ ажил-агыйының болгаш бүдүрүлгелер, албан черлериниң ажилдакчылары күш-ажылдың бедик көдүрүшкүннери-биле харылап турарлар.

«Тыва алдын» трестиниң, автотранспорт конторазының септелге мастерскаянда булганазатор Вострацев, токар Орлов олар марттың баштайгы хүннериңде үлүг нормадын 150—170 хуу күүсеткенер. Ол ышмак партияны болгаш чазактың доктаалыңа күш-ажылының чаа чедишкенин-биле харылап турар.

Кызылдың машина-трактор станциязынга болган митинги соонда күш-ажылының бүдүрүшкүнү улам бедил турар. Трактор септелгезинде ажилдап турар эш Капустиниң бригаданы сөөлүгү хууерде стаханочу ажилдап турар. Бригада септелге ажилдарыңа көрдүнгөн планын март 3 эртенде күүсеткен. Ол ышмак эш Ивановтуң бригадасы база улуг көдүрүшкүнүг ужуражып турар. Септелчилер Чылаб-оол, Сары-оол, Тарасов, болгаш тракторист Балчир олар сөөлүгү хүннерде ийи-ийи нормаларны күүсеткенер.

Колхозчуларның хүлээлгези

Аш-чем болгаш үлөтүр барааннарың өртөөн чингелдезиниң дугайында совет чазактың болгаш большевик партияның доктаалын Каа-Хем районунуң эркак черлери Оюм-Шивей, Чодураалыг, Маймазын, Петропаловка суурларында болгаш Караал, Ойнаа, алдын уургайларының чурттакчылары март 1-иниң эртенде Москва радио дамчыштыр дыңнаткан.

Ол-ла эртен Бүрэн-Хем асында «Сталинчы орук» колхозка болган хей кижиги кирипчилик митингиге 80 харды колхозчу Оюм-оол иренин чугалааны болза:

—Бо кырып келген назымда мындык байлактың чагай амыдырал чурттап көрбөөн мен. Шаанда феодалдыг Тываның үезинде аар-берге дарлагла чорөөн арач чок, улуг ССРЭ-биле катышкандан бээр 5-6 чыл болуп чоруур аразында-ла күрүнениң алдын өртөктөп бараан, продукциязының өртөөн 4 удаа кудуладып турар чорук найы-даа үедө, бистиң Төрөөн чуртувустан өске кандыг даа чурттага туруп көрбөөн чүве-дир. Бис бо хүнден өгөлөп колхозчувуса чутула херелгелдиң барааннары — керосин, шүдүңзе, аъттың дериг-херекселдерин, тудугта херелгээр барааннары эң чийик

өртөк-биле садып алыр бис. Совет чазавыстың, большевик партиявыстың бисти дээш улуг сагыш салышыкынага белек кылдыр колхозчу күш-ажыл-биле харылаар бис—дөөн.

Дараазында сүт-бараан фермазының ажилдакчызы Дончайның сөс алгаш чугалааны болза:

—Бараан продукция өртөөн кудулатканы-биле чергелештир бистиң колхозчуларың материалдыг амыдыралы улам экижир. Чүге дээрге, өртөөн өртөөн чингелделери практик кырынга көргүскөн. Чазавыстың, партиявыстың болгаш улуг башкы Сталинның бо улуг сагыш салышыкынага харыны кылдыр малдың бо чылгы чаш төлүн чангыс-даа баш чидирг чок доруктур азыраарын колхозчу малчынын күүсетип тур бис — дөөн.

Ажилчы чоннарың чагай чуртталгазы дээш, совет чазактың, большевик партияның сталинчы сагыш салышыкынага харыны кылдыр чакы тарылганың белеткелдерин март 15-те, тудуг материалдары белеткээр болгаш дажыгырын март 30-де доозар дугайында нинти хүлээлгени колхозчулар митинги кырынга алганнар.

М. ХОРЛУГ-ООЛ.

Колхозчулар бай амыдыралдык оруунда

ДЭЭЛИ, (Радио биле). Бай Тайга районун Бай-Талла Сталин аттыг колхозтуң колхозчулары аш-чем, үлөтүр барааннарының өртөөн кудуладыр дугайында ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиң болгаш ВКП(б) Т-ның доктаалы боттарының хуралына улуг өөрүшкүнү-биле танышканынар. Бир дугаарыңда колхозчу Куңгаа сөс алгаш чугалааны:

—Совет кижилериниң материалдыг амыдырал чурталгазын улам экижидериниң дугайында Сталинчы документини делегейин улугу шулту дыйнап турар. Капиталистерге, ылангыча Англи-америктиң империалистеринге болгаш дайын кыпсыкчыларыңа партияны болгаш чазактың бо доктаалы улуг согушкуну болуп турар. Большевик партиявыстың, совет чазавыстың болгаш улуг башкы Сталинның ажилчы чонун амыдыралды дээш хүн-бүрүдөгү сагыш

салышыкынага харыны кылдыр бо чылдың бедик дүжүдү дээш мога-шыла чок ажилдаар бис—дөөн.

—Бистиң колхозчуларың амыдыралы улам экижир, хүн келген дүдүм байып турар. Ол болза, совет чазавыстың, большевик партиявыстың болгаш башкы Сталинның ачызы-дыр. Бис анаа харыны кылдыр колхоз суурунга тудуг ажилы улам сайзырадып, чакы тарылгага бүгү белеткелдерин март 15-ке чедир бедик шынарлыг доозар бис деп колхозчу Бумбадак улуг өөрүшкү-биле чугалаан.

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиң болгаш ВКП(б) Т-ның аш-чыем болгаш үлөтүр барааннарының өртөктерин кудуладыр дугайында төөгүлүг доктаалыңа районунуң машина-трактор станциязыңа, колхозтарыңа, үлөтүр бүдүрүлгелеринге болгаш албан организацияларыңа улуг өөрүшкү-биле таныштып өртөөн.

Чүткүлдүг ажилдаар

Ажилчы чоннарың дугайында улуг башкы Сталин үргүлчү сагыш салып турар. Партия болгаш чазактың өртөөн кудуладышкынының дугайында доктаалы болза, ажилчы кижиги бүрүзүнүн материалдыг чагай байдалының деңгелин улам бедилди турар. Ол чингелден мээң өг-бүленин ишти ай санында үш чүс рубльдин камвалгазын алыр. Мээң өг-бүлөмден совхозтуң явзы-бүрү участкаларында 5 кижиге ажилдап турар бис. Бис улуг башкы Сталинның алдар кадыны дээш, совет ажил-агыйга бүгү күжүвүстү харам чокка бээр шийтирилел алган бис деп Танды райоңда «Элегес» совхозтуң мурнакчы ажилчыны Михеев чугалаан.

Чаа өртөөн кудуладышкынының дугайында совет чазактың болгаш большевик партияның доктаалыңа харыны кылдыр бо чылын совхозтуң тарылга шөлүңгө өзгөртүү бедик дүжүтү өстүрер дээш совхозтуң хову ажилдакчылары бүгү белеткелдерин хынамчалыг чорудуп турарлар.

Күш ажилчы көдүрүлүшкүн

ЧАДААНА, (телефон биле). Өртөктөк чаа кудуладышкынының дугайында партия болгаш чазактың доктаалыңа

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

Колхозта коммунистер удуртукчу болгаш башкарыкчы күш

Удуртукчу районун Шагаан-Арык сумуунда «Кызыл туң» колхозта партия организациясы ажал-агый, политик культура талазы-биле улуг чедишкенирлик болурунче коммунистерни ажал-агыйнча адырларында быжылгап тургускулаан болгаш колхозчулар ортузунда социалисттик чарышты организастан.

Колхозтун мал ажылында ажалдап турар инек кадарчызы Хүлбүзек, бызаа ажаакчызы херезен Майыжап, мал чеминиң белеткелдинде Чүлдүк Арагачы олар нийтинин мал ажылын хөгжүдеринин херези идепкейлик ажалдап, хүлээнген малынча анаалгазы кошкатпайн ажалдап турарлар. Тудуг ажылында ажалдап турарлардан Х. Дагба, Ажы-оол, Лодай олар колхозтун баштаар черинин конторазын кырышалаарын, шала кылдынган чурт-

талга бажынарнын тудуушкунун, кырын кырышалаарын доосканнар. Оттулар ыяш белеткелчилери эштер Манзыр-оол, Кеңден-оол олар 50 акыг кубометр ыяшты белеткелди, акылын ам-даа үргүлчүлөп турар. Колхозтун келир чыстың тарылгазына организастиг белеткел ажалдары чорутууп, чепсек-херекселдер сеитээшкенинде үрезин арылап үрүшкунунда, өске-даа ажалдарда коммунистер мурнагы ролон көргүзүп, ажалдап турар. Тарылгага белеткел ажалдары дооступ турар.

Колхозта партиянык кезеки политшколазы тургустунган, өөредилгези үргүлчү болуп турар. Олче коммунистерни, комсомолчуларны болгаш колхозчуларны хараа туткан. Политшколаның дыңнакчылары ВКП(б) төөгүзүнүн 7-ги бөлүндөн 10-гү бөлүнгө чедир өөргөн, ам 11—12 бөлүктөрүн өөринип доозары-биле өөредилгезин чорудуп турар. Политшколаның дыңнакчылары Калбак-кыс, Кеңил, Ношкын, активчилерден Монгул-оол, Кеңкейдей олар бүгү өөринип турар темаларына эки демдектерлик өөринип турарлар. Бижик билбестеринин болгаш бижикти биче билдиреринин кезеки школазы тургустунган, ажалдап турар.

Партия организациясы колхозчуларнын ортузунда тандылга ажалдарын чорудар агитаторларны тургускулаан, олар РСФСР-нин Дээди Советинде соңгулдалар белеткелинин үезинде соңгулда дүрүмүн, СССР-нин болгаш РСФСР-нин Конституцияларын болгаш Совет Эвилелинин талазы-биле, база бүгү делее байдалынча дугайында чүдүлгө колхозчуларга үргүлчү таныштырып, билдинмезен айтырылганы оларга билдингири-биле тайылбырлап берип турган.

Партиянык актив-биле хуралы тудуг ажылына кичээгенин тургузуп, оңу 9 удаа чугаалашкан, бызаачыларын хой кезин партиянык политшколазында хаара туткан. Колхозтун херезен чоңу тудуг ажылына сонургалын салып, тудуг бригаданын ажалдаарыне мурнун былаажып турарлар, оңу түңнелинде колхозчу херезенеринин элөөн хой кезин эки штуркутур, чугайлакчы болгаш шынарлык балгаштанчы болу бергенер, ам тудугда 13 херезенер үргүлчү ажалдап турар.

Д. КАҢОЛ,

Колхоз суурунун культура хөгжүлдеси

Коммунизм тудуунун практиктик айтырылганын хостугу-биле шиптирлээр дээш, миллион-миллион совет кижилер веттиг Тывагай акылчы чоңнары чүткүлдүү-биле ажалдап турарлар. Социалист Терезен чуртувустуң бүгү улустары-биле кады культура хөгжүлдесинче күженишкенин-биле ажалдап кирипкенир. Большевик партиянык совет чакантың акылчы чоңун мате-риалдык чагай амыдыралынын, культура хөгжүлдесинин деңгелин көдүрер дугайында сонсаак чок сагыш салыш-канын Тес-Хем районун Шуурмак сумуунда 1948 чылда чаа тургустунган Иданов аттыг көдээ ажал-агый артелинин колхозчулары ханымы-биле медереп билип, көшкүн амыдыралдан сууруң амыдыралче шилчирерин чедишкенин күөсетпейн тургаш, ол сорулганы боттадырып шыдаазын барымдалаш 1950 чылда чуртталга болгаш бугдүрлө тудугларының планын 100 хуу, мал кажааларының планын 80 хуу, ыяш белеткел планын 94,3 хуу күөсеткенир. Чакантан 1950 чылда дедир эгитинмес 10 муң рубльдин, узун хуусаалыг 10 муң рубльдин чөөлини алгаш чөп ажылдааннар.

Талга дугайында совет чазаамга, большевик партияма өөрүшкүнү чугаалап ханмас мен, кырган бодум сорук кирип чоруур мен, биске чырыктылыг амыдыралды хандырап дээш, казак улусу-биле сагыш чобал, бистин мурнувусака улуг сорулгаларын салып турар, оларны чедишкенин күөседире-биле эрес тудунгур оолдарны тудугга тургузар керек—дээш, ол бодунун саналына 14 тудугчуларны дешидип адаарга, колхозчулар бир үн-биле бадылап алган.

Ажалдын темпизин баштайгы хүннерде көстүп келген, анык бызаачылар Саңчат, Күңчаа, Кара-оол, Оваа болгаш дуржулгалыг бызаачылар Саңчат Чооду, Чооду Арадиин олар ажал нормазын 120—200 хуу чедир күөседип, чаа тургустунган колхозка эт-херексе болгаш продукция талазы-биле бергелер чеже-даа таварып турза, оңу ажал тиелээр. Социалист чарыштын бот-күдээлгезин эки күөседип турарларын ады партия эге организаациянын болгаш колхоз баштаар черинин органы «Большевик» деп хан солунга улуг үнүктөр-биле 4 удаа көргүзүнгөн. Бызаачы бургузу солун чагылгалыг болгаш ол-ла эркен үенин удаа-дараа түңнедеринин көргүзүү «Шын» солунга 4 удаа бижитинген. Бызаачыларын төрөөн колхозунга ынаа улам хайнып турар, колхозтун даргазы коммунист Иргит Биче-оол бызаачыларга үргүлчү келип, оларнын амыдыралын оңолай көрүп, бригаданың

сорулгаларын болгаш амгы үениң доңчу байдалын таныштырып берип келген. Партиянык актив-биле хуралы тудуг ажылына кичээгенин тургузуп, оңу 9 удаа чугаалашкан, бызаачыларын хой кезин партиянык политшколазында хаара туткан. Колхозтун херезен чоңу тудуг ажылына сонургалын салып, тудуг бригаданын ажалдаарыне мурнун былаажып турарлар, оңу түңнелинде колхозчу херезенеринин элөөн хой кезин эки штуркутур, чугайлакчы болгаш шынарлык балгаштанчы болу бергенер, ам тудугда 13 херезенер үргүлчү ажалдап турар.

Устүнде ажалдарнын түңнелинде бо чылын 12 аал ишти чаа, культурулук бажындарже мөшкөн болгаш бир башкылар бажынын, колхозтун тараа складин болгаш мал кажааларынын тудугун эки шынарлык туткан. Колхоз суурунун культуразынын эге суурун улам остуруп, олар 1951 чылда социалист чарыштын хүлээлгезин база көдүрүп үндүргенер.

Ам колхоз суурунда партиянык политшколазында өөредилге шыңгырап, бижик билбес чорукту узуткаар хем-чеглер дугайында таарымчалыг байдал тургустунган болгаш сууруң культура хөгжүлдеси шыңгыны-биле чоруп турар.

А. ШЫДЫРА,

колхозта партия эге организаациянын секретари.

Тываның көдээ ажал-агыйына чаа техника

Витийн областың машина-трактор станциялары бо чылын колхозтарга чүгө чыны тарылга акылдарына эвес, харын мал чөмү белеткелеринге, мал ажал-агыйын өске-даа ажалдарына болгаш тудуг ажалдарына техника талазы-биле дузаламчызын улам калбартыр.

Областың көдээ ажал-агый хандырылга чери бо чылын чаа техниканы немей ал турар. Бо чылын алдынган 47 тракторларны, боду чорур 20 комбайнны, «ЗИС-150» марналыг бензин сөөртүр машиналарны, хой культуваторларны, чер болбаазырадыр, үрезин арыглаар машиналарын алган. Оларнын

ам МТС-терже чорудар деп турар. Оңу-биле кады Тывага ажалдап көрбөөн чаа машиналар келген. Чижээ өдөк чаштыра, бөдүрер машина, ситен дүрер, мал чөмү доораар, мал чөмү белеткел хемчээр болгаш өске-даа машиналар хөй.

Т. КАЛЗАҢ.

Чүткүлдүү-биле, бодунун күш-ажылга ывакшылы-биле болгаш туруштуу-биле Ким элөөн хөй тускай өртем бургузун өөренткен.

—Бо дээрже бистин хөй билигил мастери—деп Кимин дугайын автоэргелединин даргазы Гаврил Андреевич Пономаренко чугаалап турар.

—Леняга кандыг-даа ажалды дааскан дижек мастерскаяга ол оңу коначуг эки болгаш хуусаа

Пропагандистер-биле хүн-бүрүдө ажылдаар

Партия чырыдышкынына кол болгаш чугула чүдү болза, школарга болгаш бөлүмгерге кичээлдерин беди шынарлык болурун, өөринип турар материалды коммунистер ханы шингээди алдыр болгаш оң-биле чергелештир пропагандистерин чөп шилип алырын болгаш оларнын-биле үргүлчү ажал чорударын эрежок чугула чедип ап болурун ВКП(б) ТК бодунун шиптирлеринге чагыс удаа эвес айтып келген.

Областың көдээ ажал-агый хандырылга чери бо чылын чаа техниканы немей ал турар. Бо чылын алдынган 47 тракторларны, боду чорур 20 комбайнны, «ЗИС-150» марналыг бензин сөөртүр машиналарны, хой культуваторларны, чер болбаазырадыр, үрезин арыглаар машиналарын алган. Оларнын ам МТС-терже чорудар деп турар. Оңу-биле кады Тывага ажалдап көрбөөн чаа машиналар келген. Чижээ өдөк чаштыра, бөдүрер машина, ситен дүрер, мал чөмү доораар, мал чөмү белеткел хемчээр болгаш өске-даа машиналар хөй.

Талга дугайында совет чазаамга, большевик партияма өөрүшкүнү чугаалап ханмас мен, кырган бодум сорук кирип чоруур мен, биске чырыктылыг амыдыралды хандырап дээш, казак улусу-биле сагыш чобал, бистин мурнувусака улуг сорулгаларын салып турар, оларны чедишкенин күөседире-биле эрес тудунгур оолдарны тудугга тургузар керек—дээш, ол бодунун саналына 14 тудугчуларны дешидип адаарга, колхозчулар бир үн-биле бадылап алган.

Партиянык актив-биле хуралы тудуг ажылына кичээгенин тургузуп, оңу 9 удаа чугаалашкан, бызаачыларын хой кезин партиянык политшколазында хаара туткан. Колхозтун херезен чоңу тудуг ажылына сонургалын салып, тудуг бригаданын ажалдаарыне мурнун былаажып турарлар, оңу түңнелинде колхозчу херезенеринин элөөн хой кезин эки штуркутур, чугайлакчы болгаш шынарлык балгаштанчы болу бергенер, ам тудугда 13 херезенер үргүлчү ажалдап турар.

Устүнде ажалдарнын түңнелинде бо чылын 12 аал ишти чаа, культурулук бажындарже мөшкөн болгаш бир башкылар бажынын, колхозтун тараа складин болгаш мал кажааларынын тудугун эки шынарлык туткан. Колхоз суурунун культуразынын эге суурун улам остуруп, олар 1951 чылда социалист чарыштын хүлээлгезин база көдүрүп үндүргенер.

Ам колхоз суурунда партиянык политшколазында өөредилге шыңгырап, бижик билбес чорукту узуткаар хем-чеглер дугайында таарымчалыг байдал тургустунган болгаш сууруң культура хөгжүлдеси шыңгыны-биле чоруп турар.

А. ШЫДЫРА,

колхозта партия эге организаациянын секретари.

Кара ажылчындан мастер чедир

Кежээ 11 шак. Сооксумаар кежээнин дувулуг салгын чывары сонгаларны кыраалаандыр хап турган. Кудумчуда ыракта чүве көзүлбес сооксумаар биче туман турган-даа болза, ажылчын аныктарын кезеки школазынын класстары шеверги болгаш чыгы кылдыр кижиге сагындырып келир. Алды дугаар класста сөөлгү кичөөл физика кичөөли. Узун, карымырап шырайлыг аныксымаар кижиге доска чанында холунда чугай тудуп алган физиканын формулдарын чуруп, салган айтырылганы харынылап турган. Дорт шак харын башкыны өөрткөн болгаш класс журналында Кимин фамилиязынын дужунда—5 деп демдек кестүп келген. Ие-ие, оон башка ам чүү деп ыначар; физика дээрже эки өртем-не болгай дээш—Леонид холунда чыпшына берген чугайын аштавшан, катырымзап, бодунун олудувче чоокшулап чедип келир...

Ие, харын шынап-ла, бүгү-ле биче-биче чүдүлгө өөренип көргөни биле херекче бодалчы сингип киргенин ачызы-биле кандыг-даа ажылдын бүгү чорудулгаларын бирде-бирээ чокка күөсеткенин ачызы-биле Леонид Ким ажылдын шаг үезин чогуурун биле ажылданы-биле чергелештир кончуг эки шынарлы болгаш материалдарын камвалгазын чедип ап турар.

Дагжап үгөш металлдын тоглап чашгаан бузундуларын сантиметр сантиметри-биле база тыртып өгөлзөн...

Он бир чылдын мурунда Кызылдын автотранспорт конторазының каадыр киддизинге Леонид Ким чедип келген, оңу дораан-на ажылга хүлээп алган, бир дугаар хүнүнден эгелээш-ле ол кара ажылчын болуп кирген. Херим иштиң ширбиң-даа, дөңнөлдөп-даа, чер-даа казып, чүдүрүкчү-даа болуп, дашчы-даа турган...

Леонид Иванович Кимин, ажылдын эн-не берге участоктарына тургузуп турар. Шуткулга цехинге дуржулгалыг холдар хереглештир турар апарган. Ким ол-ла дораан, моторларга подшиниктерин кудуп эгелээш, радиомоторларнын септелгезин чорудуп, октапкан турган ажылдап болур кезектерни катап тургузуп турар. Шуткулга цехинге ажалдап киргеш электростанциянык подшиниктерни кудар талазы-биле, ошкыш типография машиналарынын детальдеринин дүргөн болгаш чугула чагылгарын Ким шалыккын күөседип турар.

1950 чылда Ким электри-биле чүве каннаар чекке база катап ажалдап кирген. Хүнде Ким бир чартык—ийи үлүг норманы кончуг эки шынарлык кылдыр берип турар.

Ажылдан бажыныга чедип келгеш, ситен серизинин кырынга ие бергеш, шала шагмыраан оол дыштагып эгелээр. Хөй-хөй бодал сагыш оң бажына боттамас күөкүлдер шыкша сагындырып-даа турган. Электриканналыг аппаратнын чанынга холдарында канакчак тудуп алгаш станокта ажалдап турар кылдыр боду ыначаан көөр күзөл аңаа сагындырып келир. Мастерскаяга барып ажалдаары биле начальникке барып дөөн дилээниң дугайында бир-ле шиптирлөп алган. Ынчаарга, оңу даразында бир хүн аавайкан, чаянылаан эгевинчел чорук шиптирни күөседир арганы бербээ.

Дүштеки чапар. Гудокка чедир мырырай он минута арткаа, электриварщик ам-даа аппарат чынында хөзөөр, ол хүн электри-биле чүве каннаарына херек материалдарны болгаш кезектерни белеткеп турган.

Печкада ыяң хөглөзөн ышкаш дазырткайдыр хып чыдар. Комнатага бүдүртүн, имиртинизээр чырык ажажур алаадан төгөчик стол кыры чырып келир. Ким ында тонгайып алган ол пар, оон мурунда «Токарнын херээ» деп оон чыдар, оон чанында Тумбока, оон кырында: «Техниктиг айтылга», «Литейлик херек», «Электриварщиктин айтылганы», «Радио» болгаш оон-даа эске номнар дыка хөй болгудаар. Леонид Ким бодунун чүгле тускай өртемни билер эвес, харын радиотехникаын, фотографияны, мотоциклдерин сонуурган, аңаа өөринеринче сонургалын база салып алган ажалдап турар.

Чүткүлдүү-биле, бодунун күш-ажылга ывакшылы-биле болгаш туруштуу-биле Ким элөөн хөй тускай өртем бургузун өөренткен.

—Бо дээрже бистин хөй билигил мастери—деп Кимин дугайын автоэргелединин даргазы Гаврил Андреевич Пономаренко чугаалап турар.

—Леняга кандыг-даа ажалды дааскан дижек мастерскаяга ол оңу коначуг эки болгаш хуусаа

Область иштинге пропагандистерин ай болгаш ийи неделя хуусаалыг күрестарын эртирп чоруткан. Пропагандистерин состав шынары элөөн кичээ, 457 пропагандистерден 314 кичээ дээди болгаш ортумак эртемниг. Пропагандистерин улуг нуруузу пропаганда ажалын чамдык дуржулгалык болуп турар, пропаганда акылына районун партия-совет активин хандыккан. Бо бүгү болза, политшколаларга, бөлүмгерге беди идеялик башкылашканы чорударына негелдени тургускан. Башкылашканың идеялик болуру бир дугаар эөлчөгө пропагандастерин шилип аларындан болгаш оларнын биле хүн-бүрүдө ажал чорударында хемаржыр. ВКП(б)-ниң Каз-Хем, Чөөн-Хемчин районнары ол сорулганы чөп билгешер.

ВКП(б)-ниң Каз-Хем районунун пропаганда болгаш агитация кидизин (эргелечини эш Середкин) пропагандистерин доктаамал болдунар семинарын чорударынын планын чогааткан, өөредилгениң бир болгаш ийи дугаар чынында политшколаларын пропагандастеринге, В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинниң биографияларын өөренит талазы-биле бөлүмгеринин пропагандастеринге, политшколаларга болгаш бөлүмгерге кичээлдерин чорударынын методиказынын айтырылганын эртин тур-

биле политшколаның дыңнакчыларынын улуг нуруузу чүве чугаалаан. Ажык кичээлди чугаалажып турар уеде политшколаларнын пропагандастерин кичээлдерге ажалдап турар көргүзүп херекселдерин ажалдаарыне улуг кичээлдин утландырган. Методтук айтырылганын чугаалажышкыны, кичээл бургузунун талазы-биле сагындырылгар болза, чүгле айтырыг хары методун бургуңу-биле болдурабын болгаш калбаз беседаларнын методун шингээди алдыр пропагандистер Дежневца, Исаковага болгаш ескелерге-даа дузалаан, ол пропагандистер кичээлдерин сонуурганчы кылдыр чорудуп турар апарган, дыңнакчылар кичээлдерге эки белеткенип, доктаамал кээп турар. Пропагандистер улуг нуруузда дыңнакчыларын кичээлдерге белеткелди үргүлчү хынап, бөлүмгеринин кичээлдеринге олар-биле үргүлчү беседа чорудуп турар апарган.

Кызыл, Таңды районнарында байдал мырынай сыр өскө. Ол ВКП(б) районнары пропагандастер биле ажалга мырынай кичээлге салбайн турган. Пропагандистер-биле ажал чыгаар агышкында кирген, семинарларга пропагандистерин чыгылдырайын, оларнын акылы ВКП(б) районунун секретарынын риден чым-даа сонуургазын турган. ВКП(б) Кызыл, Таңды районнарынын бюро кежигүнери, партия районунун секретари турган эш Манюков болгаш партиянык Кызыл районунун секретари эш Ензаак бөлүмгерин, политшколаларнын пропагандастеринин акылы сонуургазын, оларнын кичээлдеринге барбайн, коммунистерин өөредилгези дээш херимсалгалык болур чорукту партия эге организаацияларнын секретарынын шыңгы айтыпайн турган. Оңу түңнелинде бо районнарда партия эге организаациялар политшколаларнын, бөлүмгеринин болгаш коммунистерин бот-өөредилгезин организаацияларнын акылында улуг четпестерин аңаа эртирп турар.

ВКП(б) районунун сорулгалы болза, пропагандастер-биле ажалга, партия, совет удуртук активтиг өөредилгезинге харысалга чок чорукту дүргөн кылдыр, школарнын болгаш бөлүмгеринин пропагандастеринин доктаамал чорутунар семинарларнын акылы организаастар. Семинарларнын ажалында улуг чери ээлеп турар теоретикти болгаш методтук лекцияларнын шынары көдүрөп чугула.

Партия чырыдышкынынын системазында пропагандастер-биле болгаш консультантлар-биле ажалга өөредилге методтук ажалдын чорудулгазын улуг ролу партия кабинеттеринге хамаржыр, олар болза, эң ийи пропагандастерин, консультантларын, бөлүмгеринин болгаш политшколаларын дуржулгалын өөренер, калбаргыр болгаш тардып хүлээлгил. Партия кабинеттер пропагандастерге дузаламчы кылдыр теоретикти болгаш методтук айтырылгар талазы-биле консультантларын үргүлчү чорудары чугула, колхозтарга, МТС-терге, совхозтарга белеткелди консультантлар организаастар, аңаа пропагандастерге, а ол ышкыш марксист-ленинчи теорияны бот-кичээл-биле өөренит турарларга консультанция чорудар.

ВКП(б) районунун сорулгалы болза, пропагандастер-биле ажалга, партия, совет удуртук активтиг өөредилгезинге харысалга чок чорукту дүргөн кылдыр, школарнын болгаш бөлүмгеринин пропагандастеринин доктаамал чорутунар семинарларнын акылы организаастар. Семинарларнын ажалында улуг чери ээлеп турар теоретикти болгаш методтук лекцияларнын шынары көдүрөп чугула.

Партия кабинеттери болза, областың, районун, колхозтарнын экономиказын болгаш культуразынын хөгжүлдесинин талазы-биле чурттуг материалдык делгериди, чыыр болгаш ол материалдык болгаш пропагандастерин чеспел эр база школарнын болгаш бөлүмгеринин кичээлдеринге ук материалды, эки ажалдарын оларга сүмелээр хүлээлгелиг. Пропагандистер-биле хүн-бүрүдө ажал чорудары—бүгү партия организаацияларнын чугула сорулгалы.

Школарнын, бөлүмгеринин өөредил-

П. ГОРЕЛОВ.

Великобританияның Чазааның нотазынға хары кылдыр СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЗЫ

Бо чылдың февраль 17-де Великобританияның Даштыкы Херектериниң Министриниң оралакчысы дээрги Стренг Великобританияда ССРЭ-ниң Элчини Г. Н. Зарубинге 1942 жылдың май 26-да «Гитлерлиг Германияга удур дугайында эвилел болгаш ооң Европада чалчаларының дугайында база дайын сөөлүндеги кады-ажылдажылга болгаш бот-боттарына дузаланыр дугайында» Англи-Совет Керээни Великобританияның Чазаа үрээниң дугайында айтыртын талазы-биле бо чылдың январь

1951 чылдың февраль 17-де Великобританияның Чазааның нотазы

«Совет Социалистг Республикаларының Эвилелинде бодунуң хүдүдүг Элчининге Дээрги Хаанның Даштыкы Херектер Министрия херечилеп, база 1951 чылдың январь 20-де Совет Чазактың нотазын хары кылдыр Москвада Дээрги Хаанның Элчин Чери моон ааанда баралгалды медеглээр аргалык болуп тур.

2. Катышкан Хаан чериниң Дээргиниң Чазаа күзел-биле медеглеп тур. чүд дие, 1950 чылдың декабрь 22-де база 1951 чылдың январь 5-те Москвада Дээрги Хаанның Элчин Чери Совет Чазактың адынга ноталарда киргилген тайлыбырлары көөр улуг орадлажышкынар совет нотада чок болуп турар. Бо нотада чүгле 1950 чылдың декабрь 13-те совет нотада эн баштай кирген барымдаларны өскерттирчеге болгаш бодуларынча кирип турар деп чүве дапырлатынган. Мынчангаш Дээрги Хаанның (Великобританияның Чазааның политиказының дугайында Совет Чазактың ооң кылган эн-не тодаргай форма барымдалааган медегледиң аргактоң кырында тодаргай-ле база шуут шыгыгы фактылар-биле билиндирген болгаш удурланган.

3. Дайын сөөлүнде Катышкан Хаан Чери Совет Эвилелиниң улустарыга байдалды талазы-биле чаагы эвилелди байдалды калбаа-биле нештередир аргалык турган, ол байдал-биле гитлерлиг агрессиядан бодунуң чуртун камгала-ышпаан, база нацистиг өзү-чурумну дүжүрер херекке салышкыны кирибишпаан, эвилелчилер болур Барыын Европаның улустары база мынаар дидим демисежиң турганнар. Ол кады-ажылдажылга дайын үезинде уламчылаар деп чүвени британ улус болгаш Дээрги Хаанның Чазаа дыка күзеп турганнар. Ол-ла чүдүдү Совет Эвилелиниң улустары күзеп турар деп чүвени олар бузууренер болгаш бузуурен-даа турарлар. Ооң-биле холбаштыр нини күзел-биле Дээрги Хаанның Чазаа «Европага аайыл чок чорукту болгаш экономик чектелишкини организаастар сорулда-биле тайбыңны катат тургусканын сөөлүнде чок болгаш найбаралдыг эң катынжышкыныга кады-ажылдаар» деп 1942 чылда Англи-Совет Керээниң 4 дугаар чүдүдү сөстөр-биле чугала-ышпаан, шынап-ла орадлашкан. Дээрги Хаанның Чазаа «боду бодунга база өске күрүнелерини иштиги херектеринге киришпейн, девискээр тып алырчыче чүтүвөөс» деп Керээниң 5 дугаар чүдүдүде сагындарган ийи принциптерини шыгыгы сагырынга ажилдап турар бодунуң политиказын шагүргүчү барымдалап келген. Дайын чорудулгалары сөөкканын сөөлүнде Чазаа Великобританияның энергиязын болгаш курлавырларын бодунуң эвилелчилери-биле кады-ажылдажылга, бодунуң чуртунга ышкаш база дыштыкыга дайын медеглелинде боду бурнуу-биле деткирин асаан. Катышкан Нацияларда болгаш өске-даа черлерде Совет Чазаа бодо барыын таланың күрүнелеринге удур бодунуң пропагандазын калбартап болгаш ол чурттарда эконом болгаш социал талазы-биле быжылгашкыны боду моондактаар эчис сорулгазы болуп турар анык соодаышкынынын болгаш социалдыг корум-чурум чок чоруктарны янзы-бүр агентиледиң дамчытыр маяктарын орадлашкан.

7. Барыын Европаның экономик катат тургузушкунун саададыр болгаш ооң кургалды доктаадырынга моондактаар дээр Совет Чазактың талазында үргүлчү орадлажышкынынын ол чорудулгалары политиктиг байдалга үдешип турган. Мынчангаш, 1947 чылдың июльде Катышкан Штаттарның Даштыкы Херектериниң Министрия Европаның экономик катат тургузушкунуң америк дузалачыны дугайында санал кирген, ында Европага эконоим чектелишкини организаастар байдалга Англи-Совет Керээниң 5 дугаар чүдүдү байдалдары-биле бурну дүшүрткен турган, Совет Чазаа кады-ажылдажылгадан боду чүгле ойталаан эвес, харын Совет Чазаа ол ышкаш бо планга киржирчеге ойталаарычче чок харылаалык болуп турган өске күрүнелерге сатылар-хамаарылган көргүскен. 1947 чылдың сентябрьде Совет Чазактың анык инициативазы-биле Коминформ тургустунган турган, ааа бодунуң бир дугаар манифестинге Европаны катат тургузарын үзериңче уланган пропаганданы болгаш ажил-чорудулганы калдыр-бир болдунар хевирин организаастар болгаш башкаар бодунуң эчис сорулгазы тодаргай көргүскен.

8. Оон туржук, Совет Чазаа чектелишкини тодаргай эчис сорулга-биле, социалдыг корум-чурум чок чоруну болгаш улустар аразының кады-ажылдажылганын калбартыр-биле тургускан турган улустар аразының ол организацияларын ажил-чорудулганын киржирчеге ойталаан. Мынчангаш Совет Чазаа анык-чечини болгаш келээ ажилдагы организациязынын, Катышкан Нациялар Организациязынын өөредилге, эртем болгаш культура айтырларын талазы-биле, улустар аразының ашма-монгун фондузунун, улустар аразының банкызынын, хамааты ужал-чүлү талазы-биле улустар аразынын организациязынын, дескениниң керээниң талазы-биле улустар аразының организациязынын болгаш улустар аразының күш-ажыл организациязынын ажил-чорудулганын кады-ажылдажылгадан ойталаан, а ол ышкаш кадык камгалалының айтырларын талазы-биле улустар аразынын организациязындан уенген.

9. Катышкан Нацияларга Совет Чазаа бодунуң «вето» хоругдап болур эргезин үргүлчү таарымча чок ажиллап келген, бир чамдык болза, олар советтин амыдырал эрге-ажытарын идип үндүрүп, маргылдаарыны таарыштырылыгына удурлангыны, база чаа кеңигүнер кирип алырын көдүрүп үндүрүп турганнар. Совет Чазаа ол ышкаш атомук

энергияны болгаш боо-чепсекти кызырар контролдиң дугайында планын күзеп алырында ойталаан, бо айтыртын КНО-нуң кеңигүнериниң хой кезин көрүп турган, Совет Чазактың чагыс таламы политиканын кол чылдагааны ол ышкаш шериг-штаб комитетиниң ажилында бурнугаар депшиле бурну чок болуп турган, ааа Айыл чок чоруктуң Чөвүлениниң доктаамал кеңигүнериниң кады-ажылдажылганын үндештирген коллетивтиг айыл чок чоруктуң системаны ажилдап кылырынга тургускан. Катышкан Нацияларга Совет Чазактың нини позициясы ол организацияның кол үндешини тура тырттыр турар кады-ажылдажылганы болгаш удурлангышкы чоруктуң, мезушынарын бүрүн киржилгези чок болуп турары-биле тайлыбырлатынган. Ол позицияның кулминациялыг пунктузу 1950 чылдың январьдан август чедир үеде Айыл чок чоруктуң Чөвүленинде болгаш Катышкан Нацияларның өске-даа органныран совет төлээлчилериниң дедир кыйгыртыры болуп турган. Оон туржук, дайын сөөлүндеги үени бүгү дүргүзүндө Совет Чазаа даштыкы делегейден Совет Эвилелин болгаш ооң эвилелчилериниң улустарын тускайлап, оларын шынныг фактылар билбес кылдыр тудар болгаш барыын таланың чурттарын көөр хөңчү чок чорукту оларга өөскүдөр дээр бүгү күженишинерин салып турар.

10. Артык чепсекти күштериниң аймылынга ооргаланып турар Совет Чазактың агрессия болгаш урегдечи политиказын мурунда турар барыын таланың чурттары бодунуң бот-замгалазын организаастарычче бир дугаар базымын аргактоң кырында алган. 1949 чылдың апрельде Соңу-атлантика керээзи Совет политиканың болгаш чорудулганын шуут уржуу болган, база январь 5-те Дээрги Хаанның Чазааның нотазында камгалалдыг эчис сорулгазынга шуут-ла херелетинген турган деп айтышкан. Бодунуң айылдыг политиказын уламчылашпаан, Совет Чазаа ооң биле кады Соңу-атлантика керээзин агрессияны чеспө болдурун болгаш «тайбың дээр» пропаганда деп ааар кампанияны аргазы-биле улустар аразының дыңзып турар шынныг чылдаганын камгалалдыг болуп турар, делегейниң хөй-нитизиниң саналонаын азышкычче зирерин орадла-жып турар.

11. 1949 чылдың күзүндөн эгелээш Совет Чазаа Австрия-биле керээзи чарын моондактаар дээр янзы-бүрү байдалдарга кирип турган, ол чорук эвилелчи шериглерин дестеринче болгаш 1943 чылдың ноябрь 1-де Москва декларацияын барымдалааш, ол чурт-биле доктаамал байдалдарны

рип алган сандан элөөн хой санныг шериг албанынгарын Совет Чазаа демобилизастан деп чүве болза, дадалааза чок, ышкыла-даа, ооң чепсекти күштери барыын таланы бүгү чурттарын чепсекти күштерин катат алырга, бодунуң сан талазы-биле мурунку хевээр дыка ажык болуп турар. Ол-ла үеде Совет Чазаа Чөөн Европада бодунуң эвилелчилериниң чепсекти күштерин катат тургузушкуну-биле ажилдап турар, ышкылажык оларның иштинде чамдыкы мурундук нацистерниң эвилелчилери турганнар, база Германияда болгаш Австрияда гарнизону, бодунуң сан талазы-биле ыракта артык болуп турар ааа барыын таланы күрүнелерин артырып каан турган гарнизонаарын артырып ап турар.

12. Ыракта Чөөн-чүккө Совет Чазаа Малайяда болгаш өске-даа черлерде коммунистг партизан шимчээшкениниң чорудулганыга байыр чедирип турган, а Индо-Кыдатты олар чазак кылдыр көргөш, олар ажык-биле деткип турарлар. База адыктың сөөлүнде Корея республикага удуур Соңу-Кореянык чепсекти күштерин чөңгөзүлөөн агрессияны сөөлүнде база дараазы-биле Кыдаттын Топ улус Чазааның киржилгези Совет Чазаа Катышкан Нациялар Организациясында агрессияларны деткөө болгаш оларның бүгү-ле удурлангышкыны доктаадырынга дузалаан. Чөңгөзүлөөн агрессияны ол актызы агитацияга, айылдарга болгаш өзү-чурумнарын узууларынга коммунистг империализм доктаавас, харын чаалап алышкыны аргазы-биле бодунуң эчис сорулгазын чедип алырынга күштү херектээр, Англи-Совет Керээниң байдалы тооп көрбөй, Совет Чазаа Катышкан Хаан Черинге болгаш өске-даа тайбыңга ышкыштык болгаш хосталгага ышкыштык чурттарга удур уланган коалицияны тургузарын күзеп турар, а ол ышкаш оларның социал корум-чурумун болгаш хамаарышпас чоруну тургытарын күзеп турар деп чүвени ол болушкуннар британ улуска тодаргай көргүскөн.

13. Чүгле ол бүгү байдалдарын көрүп турган, Дээрги Хаанның Чазаа, база

1951 чылдың февраль 17-де Великобританияның Чазааның нотазы-биле берген.

1948 чылдан эгелээш совет саналга Югославия бодунуң национал эрге-ажыктарын болгаш хамаарышпас чоруну чугаа чок чагыртырында ойталаан дээр Совет Чазаа Югославияга удур улам күштелип турар дорамчылаады болгаш узуткаашкының кадык-наржы зампаанын чорудуп турар.

6. Дайын сөөлүнде удаваанда Германия эконоим талазы-биле чаңгыс-ай нини бодуруп алыр дээр Потсдам дутуржулганын үрешпаан, барыын сонандан совет зонаны тускайларычче хемчеглерин Германияда совет эрге-чагырга ал турар. Барыын зоналарын катат тургузушкунуңа доктат ужураштырар орадлажышкынынын ол ышкаш алган турган. Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлениниң ооң сөөлүнде элөөн хөй чурттарынга герман айтыртыгыны таарыштырылыгын бүгү-ле түженишинер-биле чедип алыр Совет Чазактың талазында үргүлчү моондактап келгениниң сөөлүнде Совет Чазаа эвилелдин контрол Советинден бодунуң төлээзин дедир кыйгыртып алпарган, база Берлинниң барыын секторларын блокаде доктаадып тургузар арга-биле бо хоорайга артары-биле бодунуң дүрүм өзүгээр эргелеринде ойталаарын барыын таланың үш күрүнелерин күш-биле албадарын орадлашкан.

9. Дайын сөөлүнде херээнге Совет Чазаа бодунуң керээлиг күзөлдөөгөдөр күзөлдөрүзүз чок болуп турар деп Дээрги Хаанның Чазаа аргактоң кырында оожум болгаш тура чок чүгө мындагү түңчелле келген турган эвес, харын ол ышкаш Совет Чазактың эчис сорулгазы чүд дие, Барыын Европаның хостуг чурттарынын хамаарышпас чоруну тура тыртырары болуп турар. Политика болгаш пропаганда талазы-биле Совет Чазактың политиказы болгаш ажил-чорудулганы Совет Эвилелиниң бо адаанда туруп турар улуг чепсекти күштеринге ооргаланып турган.

1951 чылдың февраль 17-де Великобританияның Чазааның нотазы-биле холбаштыр Совет Социалистг Республикаларының Эвилелиниң Даштыкы Херектер Министрствозу моон адаанда медегледи баралгалы:

Бо чылдың январь 20-де бодунуң нотазынга Совет Чазаа «Гитлерлиг Германияга болгаш ооң Европада чалчаларына удур дайында эвилел дугайында база дайын сөөлүнде кады-ажылдажылга болгаш бот-боттарына дузалачыны дугайында» 1942 чылдың май 26-да англи-совет керээзин талазы-биле бодунуң хүдүлгелерин Великобританияның Чазаа үрээни дугайын херечилеп турар маргылдаа чок көргүзүлгени илереткен. Ол көргүзүлгени баш бурнугаар маргылгыштыдаа байдалга турган, февраль 17-де бодунуң нотазынга Великобританияның Чазаа Великобританияның Чазааның агрессия политиказын тайбың политика кылдыр, а Совет Эвилелиниң тайбың политиказын агрессия политика кылдыр көргүзериңче санааш, кара-өжгөзүр болгаш нүгүл меге чорукче кирип турган. Ышкылажык, англи-совет керээзин талазы-биле байдалдарын сагынының дугайында айтыртыгың талазы-биле харындап ырап чорур дээр мындг орадлажышкыны болза, турш чок чорук болур, чүгө дие, Великобританияның Чазаан фактылар бузууренер турар, ук Чазаа болза, керээ турбужа тайбыңны камгалаарынын политиказын эвес, а агрессияны политиказын, дайынны өөскүдериниң политиказын чорудуп турар.

1. Германияның талазы-биле Великобританияны болгаш Совет Эвилелиниң хүдүлгелериниң дугайын 1942 чылда англи-совет керээде чугалаанын Совет Чазаа аргактоң кырында база катат сагындирип турар.

Ол керээниң 3 дугаар чүдүдү чугалап турары болза:

«Тайбыңны камгалаар болгаш агрессия удурлангышкынын болдурубас сорулга-биле дайын сөөлүндеги үеде нини чорудулгалар дугайында саналдарны күзөлдөө алырынга чаңгыс бодалды өске күрүнелер-биле катыжарынга боттары күзөлдөөлөрүн дугайын керээ чарып турар ийи тала медеглеп тур.

Бидыг саналдарны чүдүдүг деп күзөлдөө алырынга чедир олар Германия тайбың үрээниң, Европага агрессия актыларга оларын-биле харылажып турар азы өске калдыг-даа күрүнелер Европага Германия-биле болгаш агрессияны актылары-биле харылашкан өске калдыг-даа күрүнелер-биле агрессияны кататтарын болгаш тайбыңны үрээни болдурубас кылып алыр дээр оларның эрге-чагырганында туруп турар бүгү хемчеглерин дайын чорудулгалары доозулган сөөлүнде алыр».

Мынчангаш, керээниң 3 дугаар чүдүдү бир дугаар кезээ агрессияны болдурубасын бүгү айтырларынга, ооң иштинде герман айтырларына кады-ажылдажылганын политиказын керээниң киржилгези боттандырыын күзөлдөө турар.

10. Артык чепсекти күштериниң аймылынга ооргаланып турар Совет Чазактың агрессия болгаш урегдечи политиказын мурунда турар барыын таланың чурттары бодунуң бот-замгалазын организаастарычче бир дугаар базымын аргактоң кырында алган. 1949 чылдың апрельде Соңу-атлантика керээзи Совет политиканың болгаш чорудулганын шуут уржуу болган, база январь 5-те Дээрги Хаанның Чазааның нотазында камгалалдыг эчис сорулгазынга шуут-ла херелетинген турган деп айтышкан. Бодунуң айылдыг политиказын уламчылашпаан, Совет Чазаа ооң биле кады Соңу-атлантика керээзин агрессияны чеспө болдурун болгаш «тайбың дээр» пропаганда деп ааар кампанияны аргазы-биле улустар аразының дыңзып турар шынныг чылдаганын камгалалдыг болуп турар, делегейниң хөй-нитизиниң саналонаын азышкычче зирерин орадла-жып турар.

11. 1949 чылдың күзүндөн эгелээш Совет Чазаа Австрия-биле керээзи чарын моондактаар дээр янзы-бүрү байдалдарга кирип турган, ол чорук эвилелчи шериглерин дестеринче болгаш 1943 чылдың ноябрь 1-де Москва декларацияын барымдалааш, ол чурт-биле доктаамал байдалдарны

рип алган сандан элөөн хой санныг шериг албанынгарын Совет Чазаа демобилизастан деп чүве болза, дадалааза чок, ышкыла-даа, ооң чепсекти күштери барыын таланы бүгү чурттарын чепсекти күштерин катат алырга, бодунуң сан талазы-биле мурунку хевээр дыка ажык болуп турар. Ол-ла үеде Совет Чазаа Чөөн Европада бодунуң эвилелчилериниң чепсекти күштерин катат тургузушкуну-биле ажилдап турар, ышкылажык оларның иштинде чамдыкы мурундук нацистерниң эвилелчилери турганнар, база Германияда болгаш Австрияда гарнизону, бодунуң сан талазы-биле ыракта артык болуп турар ааа барыын таланы күрүнелерин артырып каан турган гарнизонаарын артырып ап турар.

12. Ыракта Чөөн-чүккө Совет Чазаа Малайяда болгаш өске-даа черлерде коммунистг партизан шимчээшкениниң чорудулганыга байыр чедирип турган, а Индо-Кыдатты олар чазак кылдыр көргөш, олар ажык-биле деткип турарлар. База адыктың сөөлүнде Корея республикага удуур Соңу-Кореянык чепсекти күштерин чөңгөзүлөөн агрессияны сөөлүнде база дараазы-биле Кыдаттын Топ улус Чазааның киржилгези Совет Чазаа Катышкан Нациялар Организациясында агрессияларны деткөө болгаш оларның бүгү-ле удурлангышкыны доктаадырынга дузалаан. Чөңгөзүлөөн агрессияны ол актызы агитацияга, айылдарга болгаш өзү-чурумнарын узууларынга коммунистг империализм доктаавас, харын чаалап алышкыны аргазы-биле бодунуң эчис сорулгазын чедип алырынга күштү херектээр, Англи-Совет Керээниң байдалы тооп көрбөй, Совет Чазаа Катышкан Хаан Черинге болгаш өске-даа тайбыңга ышкыштык болгаш хосталгага ышкыштык чурттарга удур уланган коалицияны тургузарын күзеп турар, а ол ышкаш оларның социал корум-чурумун болгаш хамаарышпас чоруну тургытарын күзеп турар деп чүвени ол болушкуннар британ улуска тодаргай көргүскөн.

13. Чүгле ол бүгү байдалдарын көрүп турган, Дээрги Хаанның Чазаа, база

1951 чылдың февраль 24-те Совет Чазактың нотазы

1951 чылдың февраль 24-те Совет Чазактың нотазы-биле берген.

1948 чылдан эгелээш совет саналга Югославия бодунуң национал эрге-ажыктарын болгаш хамаарышпас чоруну чугаа чок чагыртырында ойталаан дээр Совет Чазаа Югославияга удур улам күштелип турар дорамчылаады болгаш узуткаашкының кадык-наржы зампаанын чорудуп турар.

6. Дайын сөөлүнде удаваанда Германия эконоим талазы-биле чаңгыс-ай нини бодуруп алыр дээр Потсдам дутуржулганын үрешпаан, барыын сонандан совет зонаны тускайларычче хемчеглерин Германияда совет эрге-чагырга ал турар. Барыын зоналарын катат тургузушкунуңа доктат ужураштырар орадлажышкынынын ол ышкаш алган турган. Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлениниң ооң сөөлүнде элөөн хөй чурттарынга герман айтыртыгыны таарыштырылыгын бүгү-ле түженишинер-биле чедип алыр Совет Чазактың талазында үргүлчү моондактап келгениниң сөөлүнде Совет Чазаа эвилелдин контрол Советинден бодунуң төлээзин дедир кыйгыртып алпарган, база Берлинниң барыын секторларын блокаде доктаадып тургузар арга-биле бо хоорайга артары-биле бодунуң дүрүм өзүгээр эргелеринде ойталаарын барыын таланың үш күрүнелерин күш-биле албадарын орадлашкан.

9. Дайын сөөлүнде херээнге Совет Чазаа бодунуң керээлиг күзөлдөөгөдөр күзөлдөрүзүз чок болуп турар деп Дээрги Хаанның Чазаа аргактоң кырында оожум болгаш тура чок чүгө мындагү түңчелле келген турган эвес, харын ол ышкаш Совет Чазактың эчис сорулгазы чүд дие, Барыын Европаның хостуг чурттарынын хамаарышпас чоруну тура тыртырары болуп турар. Политика болгаш пропаганда талазы-биле Совет Чазактың политиказы болгаш ажил-чорудулганы Совет Эвилелиниң бо адаанда туруп турар улуг чепсекти күштеринге ооргаланып турган.

1951 чылдың февраль 17-де Великобританияның Чазааның нотазы-биле холбаштыр Совет Социалистг Республикаларының Эвилелиниң Даштыкы Херектер Министрствозу моон адаанда медегледи баралгалы:

Бо чылдың январь 20-де бодунуң нотазынга Совет Чазаа «Гитлерлиг Германияга болгаш ооң Европада чалчаларына удур дайында эвилел дугайында база дайын сөөлүнде кады-ажылдажылга болгаш бот-боттарына дузалачыны дугайында» 1942 чылдың май 26-да англи-совет керээзин талазы-биле бодунуң хүдүлгелерин Великобританияның Чазаа үрээни дугайын херечилеп турар маргылдаа чок көргүзүлгени илереткен. Ол көргүзүлгени баш бурнугаар маргылгыштыдаа байдалга турган, февраль 17-де бодунуң нотазынга Великобританияның Чазаа Великобританияның Чазааның агрессия политиказын тайбың политика кылдыр, а Совет Эвилелиниң тайбың политиказын агрессия политика кылдыр көргүзериңче санааш, кара-өжгөзүр болгаш нүгүл меге чорукче кирип турган. Ышкылажык, англи-совет керээзин талазы-биле байдалдарын сагынының дугайында айтыртыгың талазы-биле харындап ырап чорур дээр мындг орадлажышкыны болза, турш чок чорук болур, чүгө дие, Великобританияның Чазаан фактылар бузууренер турар, ук Чазаа болза, керээ турбужа тайбыңны камгалаарынын политиказын эвес, а агрессияны политиказын, дайынны өөскүдериниң политиказын чорудуп турар.

1. Германияның талазы-биле Великобританияны болгаш Совет Эвилелиниң хүдүлгелериниң дугайын 1942 чылда англи-совет керээде чугалаанын Совет Чазаа аргактоң кырында база катат сагындирип турар.

Ол керээниң 3 дугаар чүдүдү чугалап турары болза:

«Тайбыңны камгалаар болгаш агрессия удурлангышкынын болдурубас сорулга-биле дайын сөөлүндеги үеде нини чорудулгалар дугайында саналдарны күзөлдөө алырынга чаңгыс бодалды өске күрүнелер-биле катыжарынга боттары күзөлдөөлөрүн дугайын керээ чарып турар ийи тала медеглеп тур.

Бидыг саналдарны чүдүдүг деп күзөлдөө алырынга чедир олар Германия тайбың үрээниң, Европага агрессия актыларга оларын-биле харылажып турар азы өске калдыг-даа күрүнелер Европага Германия-биле болгаш агрессияны актылары-биле харылашкан өске калдыг-даа күрүнелер-биле агрессияны кататтарын болгаш тайбыңны үрээни болдурубас кылып алыр дээр оларның эрге-чагырганында туруп турар бүгү хемчеглерин дайын чорудулгалары доозулган сөөлүнде алыр».

Мынчангаш, керээниң 3 дугаар чүдүдү бир дугаар кезээ агрессияны болдурубасын бүгү айтырларынга, ооң иштинде герман айтырларына кады-ажылдажылганын политиказын керээниң киржилгези боттандырыын күзөлдөө турар.

14. Бидыг байдал турбужа, Дээрги Хаанның Чазаа бодунуң шаг үргүлчү медеглелин кататпай турар. Дайын доозулган сөөлүнде коммунистг политика болгаш ажил-чорудулганын түңчелде ам бо үеде коллетивтиг айыл чок хемчеглерге кирип турар, ол киржилге болза, камгалал характерлиг болуп турар. Дээрги Хаанның Чазааның Совет Эвилелинге болгаш азы ооң эвилелчилеринге байдалды талазы-биле агрессия байдалдары чок болуп турар, Англи Чазаа агрессия немец милитаризмин катат төртүндүрүр күзөлдөө чок болуп турар болгаш бодунуң Германияга зоназынга агрессияга база кылдыр ону ажылгаар арганы болдурун, Англи Чазаа шийтирлетимеэн принципалды айтырларыны таарыштырарынын бот-боттарынын аразында өзүлгү, үр экижилгениң болдунар аргазы чуртузарын шийтирлээр Англи-Совет Керээниң 5 дугаар чүдүдүг өзүлгүг Совет Чазаа-биле чугалажышкынырга бодунуң белең болуп турарын бүзүредип тур».

1951 чылдың февраль 24-те Совет Чазактың нотазы

1951 чылдың февраль 24-те Совет Чазактың нотазы-биле берген.

1948 чылдан эгелээш совет саналга Югославия бодунуң национал эрге-ажыктарын болгаш хамаарышпас чоруну чугаа чок чагыртырында ойталаан дээр Совет Чазаа Югославияга удур улам күштелип турар дорамчылаады болгаш узуткаашкының кадык-наржы зампаанын чорудуп турар.

6. Дайын сөөлүнде удаваанда Германия эконоим талазы-биле чаңгыс-ай нини бодуруп алыр дээр Потсдам дутуржулганын үрешпаан, барыын сонандан совет зонаны тускайларычче хемчеглерин Германияда совет эрге-чагырга ал турар. Барыын зоналарын катат тургузушкунуңа доктат ужураштырар орадлажышкынынын ол ышкаш алган турган. Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлениниң ооң сөөлүнде элөөн хөй чурттарынга герман айтыртыгыны таарыштырылыгын бүгү-ле түженишинер-биле чедип алыр Совет Чазактың талазында үргүлчү моондактап келгениниң сөөлүнде Совет Чазаа эвилелдин контрол Советинден бодунуң төлээзин дедир кыйгыртып алпарган, база Берлинниң барыын секторларын блокаде доктаадып тургузар арга-биле бо хоорайга артары-биле бодунуң дүрүм өзүгээр эргелеринде ойталаарын барыын таланың үш күрүнелерин күш-биле албадарын орадлашкан.

9. Дайын сөөлүнде херээнге Совет Чазаа бодунуң керээлиг күзөлдөөгөдөр күзөлдөрүзүз чок болуп турар деп Дээрги Хаанның Чазаа аргактоң кырында оожум болгаш тура чок чүгө мындагү түңчелле келген турган эвес, харын ол ышкаш Совет Чазактың эчис сорулгазы чүд дие, Барыын Европаның хостуг чурттарынын хамаарышпас чоруну тура тыртырары болуп турар. Политика болгаш пропаганда талазы-биле Совет Чазактың политиказы болгаш ажил-чорудулганы Совет Эвилелиниң бо адаанда туруп турар улуг чепсекти күштеринге ооргаланып турган.

1951 чылдың февраль 17-де Великобританияның Чазааның нотазы-биле холбаштыр Совет Социалистг Республикаларының Эвилелиниң Даштыкы Херектер Министрствозу моон адаанда медегледи баралгалы:

Бо чылдың январь 20-де бодунуң нотазынга Совет Чазаа «Гитлерлиг Германияга болгаш ооң Европада чалчаларына удур дайында эвилел дугайында база дайын сөөлүнде кады-ажылдажылга болгаш бот-боттары

Великобританияның Чазаның нотазын хары кылдыр СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЗЫ

(Тончүзү, Эгеиз 3 дугаар арында).
эвес, а боттарының национал эрге-ажыктарын барымдалаш, боттарының ишти херезн доктаадып ап болур деп чүвени билди алып үзү келген.

Великобританияны Чазаа Чөөн Европаның тайбында ынакшылдыг демократтыг күрүүлериңе фашистерин эрге-чагыргазын болгаш өске-даа агрессивчидегеттерин күш-биле катап тургузар арганы ордлашшышаан, улус демократтыг өзү-чурумун дүжүрениңе сүдээлерни организастаар сорулганы будунга салып турар фашисттик бөлүгүлүшкүннериң ол күрүүлериңе өжөөнниг ажил-чорудулганын мактап турар деп чүве эки билдинтир.

Ол фактыларның көрүзүүндө Великобританияны Чазаның ордандыгышыкынары болгаш оң февраль 17-де нотазында кижиниң эргелериниң база-кол-кол хосталгаларының эгелекчи болурун будунга чүрүп зөгүзери болгаш Болгарияны, Венгрияны болгаш Румынияны азы Грецияны ишти херектеринге Совет Эвилелиниң канды-бир кириңдигеизин дугайын чугаалаары дээрге катырыңгы чорук болур тур.

1948 чылдың февральда Чехословакияга чазактың составына өскерилешкениң дугайында Великобританияны Чазаа база-ла шак ыңдыг хол-мөгөлүшкүннере кирип турган, оон-биле Великобританияны Чазаа тайбынга айылдыг болуп турар нандыг бир-ле эргилдени коргузгун күзөп турар. Ол өскерилешкенин чүңүп учурундан тывылган дие, америк болгаш өске-даа даштык агентиңерин, оң иштиңде АКШ-тың тускай дипломаттыг төлөөлчидери чехословак улусту, оң национал хамаарышас чорун болгаш айглы-америк күткүлге биле Чехословакияны чагырып алып эрис сорулга-биле чехословакияга күрүнө эргилдешин белеткеп турганы билдинтир. Чехословакияда истетле деп адаар чүвени чорудар дугайында саналга удур Айыыл чоң чоруктуң Чувелиңге кирибшаан, база күрүүлериңиң ишти херектеринге ол организастааның киржирин хоруп турар Чехословакияны бот тускайлап эргезин дуглап база КНО-нуң уставын шүүт үрөзрин болдурбазынга Совет Эвилели бодунуң хүлээлгезин күөстөкенин Великобритания бодунуң нотазында чугаалап турар.

Оон ыңай Югославияның национал эрге-ажыктарының чартык замгалачызы болуп туруптар деп британ чазактың катырыңгы ордандыгышыкы болурун Совет Чазак көрүп турар. Совет кижилер Югославияның амгы чагырыкчылары өкөзгөргөп турган болгаш ам-даа өкөзгөргөрдөр, чүге дие, олар Испанияда Франконуң өзү-чуруму чикеттик фашисттик өзү-чурумун будунга доктаадып тургусун болгаш Югославияның улустарының демократтыг бөдүң эргелерин казаннар. Совет кижилер Югославияның чагырыкчылары өкөзгөргөп болгаш ам-даа өкөзгөргөрдөр, чүге дие, олар Венгрияны улус демократтыг чазанага удур сүлээзин организастааннар, база мынчангаш улус демократияның чурттарының каргыштыг дайынары аларганар. Югославияның национал эрге-ажыктары кандыг болуп турары, ыңчаарга оларга кым болуп турары дээр болза, немец желеден Югославияның улустарын хостаарына болгаш Югославияның хамаарышас чорун хандырынага боттарының ооддарының эвээш эвес ханын токен Совет Эвилели эвес, а боттарының англи болгаш америк эзелериниң эрге-ажыктарына Югославияның улустарының национал эрге-ажык чагыртыр дээш бодунуң бүгү-ле политиказына күзөп турар Югославияның амгы чагырыкчылары болур.

Великобританияны Чазаа ышкыш АКШ-тың болгаш Францияны чазактары Австралия-биле керезин чарарын сээдаткан дээш харысалгадан чайлап шыдавастар болгаш уз харысалганы СССР-же чууй каап-даа шыдавастар. Керезин дугурушпай артып калган чүдүлериң көрүн сонгаарлардының тончузу ам келген, а эң кол эргекч чугула чүве болза, Великобритания болгаш АКШ Италия-биле тайбың керезинге ат салырындан ойталаашышаан Триестиге оларның канчаар кылып алганы ышкыш Европаның эң-те төвүңе бодунуң чаа шериг баазасы кылдыр Австралияны хуудуларындан ойталаар болза чогуру.

5. Февраль 17-де нотада Великобританияны чазар зорей улуска болгаш Кыдаттың улус республиказынага удур, агрессия дээш оларга удур хол-мөгө күтүлдүг кем-бурууларга кирбишаан, каржы чоруктары кылганнар. База коруй чорук бодунуң национал катыжалгазы дээш хосталгалыг демисеңди чорудуп турар болгаш кандыг бир өскө күрүүлериң херезинге киришпес деп чүвени бүгүдээ көрүп турар. Кыдат ортулуз Тайванга бодунуң эргезин камгалашышаан, Кореяга буза булгап кирген болгаш Кыдаттың кызыгаарларына айылдыг халдадып турар англи-америк шериглерден боттарының кызыгаарларын камгалаарына Кыдаттың улус республиказы дурм өзүауар национал эрге-ажыктары камгалап турар. Боттарының национал эрге-ажыктарын, боттарының национал девисезин камгалашышаан, Кыдат болгаш

премьер Эттлинниң бадыткалың Англиазын чазаның нотазы мырыңай камгалайын турар. Премьер Эттлинниң бүрүн-биле хоозун куруг бадыткалың болгаш дайын сөөлдүң совет шериглериниң демобилизациясында дадагалзаар үндөжин чок деп нота бадыткап турар.

Ынчалза-даа дайын үезинде чогууру-биле келдирген сандан шериг албаның келдиришкени чокка дайын сөөлүңдө үге де эконом кодурулушкунун Совет Эвилелиниң заводтары чүгө организастаан эвес, харын Совет Эвилели герман эжелелдиң үргөдөө районнарын, хоорайлары демор-орутарын, үлөт-пүрүң, кедээ ажал-агыны, ол ышкыш катап тургузуш шыдаан. Совет Эвилели чүгө күгүлдөөн күзөөн кижилер ол фактыларны чүгүлүшмөй барып болур.

Ам бо үеде бүгү барың талаы чурттарың чепсеттик күштерин катый алгырга, Совет Эвилелиниң Чепсеттик Күштери бодунуң сан талазы-биле ажып турар деп англи нота бадыткап турар. Нотаның ол бадыткалы база-ла Совет Эвилелин күтүлдөөни болур. Кургаг черин шериглерин, ужар-чүлдү болгаш шериг-далай флотун санаарга, ам бо үеде Совет Эвилелиниң Чепсеттик Күштери бодунуң сан талазы-биле делегейин ийи дугаар дайынына 1939 чылга чедир турганы-биле ден болуп турар. Оон-биле чегелештир агрессия Сонгу-атлантик пактызының чүгө үш хежигүннери — Американың Катышкан Штаттары, Англия болгаш Франция ам бо үеде кургаг черин шериг болгаш ужар-чүлдү, база ол ышкыш шериг-далай флотун санаарга боттарының чепсеттик күштериниң составында 5 миллион ажыг кижиле болуп турар. ыңчаарга ол үш күрүүлериң чепсеттик күштериниң санының дүргөн көвүдөшкени уламчылап турар, а ол чурттарың үлөтүрү чепсек бодурулгезин улам ыңай көвүдөшкөңү мырыңай мобилизациястанган турган. Шеригниң чангыс аай күжү болурунун дугайында, хамыкты мурнунда ол күрүүлериң армияларының дугайын чугаалап турар бис, чүге дие, ол үш чурттарың чепсеттик күштери болза, ам тусту-үш армиялар болбайн турар, а америк генерал Эйзенгауэрниң командагылына берген Американың шериглери-биле катыштырган чангыс аай армия болур.

Францияны, Англияны болгаш Катышкан Штаттарыны Чепсеттик Күштериниң ол саны 1939 чылда делегейин ийи дугаар дайынының мурнунда турган чепсеттик күштериниң санын каш катап ажып турар болгаш ам бо үеде СССР-ниң Чепсеттик Күштерин ийи катап ажып турар деп демделгезе чогуру. СССР-ниң Чепсеттик Күштери-биле демделгезге Англияны, АКШ-тың болгаш Францияны Чепсеттик Күштериниң ол ийи талпыр ажыг болуп турары чүге херек аларганы? Германияны болгаш Японияның талазындан болдунар агрессия шынап-ла удур эвес болуп турары ол. Оон аңгыда, ол күрүүлөр колдуунда-ла ам дээрзинде, Совет Эвилелиниң талазы-биле медээлиг болуп турар деп чүвени англи нота барымдалап турар.

Ынчангаш бүгү барың күрүүлериң чепсеттик күштерин катый алгырга, Совет Эвилелиниң Чепсеттик Күштери бодунуң санының талазы-биле ажал турар деп Англияны Чазаның бадыткалы болза, хөй-нитиниң санал оналын астырып бодуруларыңа чедирер болгаш оң-биле Англияга боо-чепсек сүрүшкүнүн бадыткаарыңча санаан заржы күгүлдөшкени болур.

Ынчаарга СССР-биле демделгезге боттарының Чепсеттик Күштерин ийи катап ажыг кылдыр тургузарыңча, оларны улам ыңай өзүлдөшкөңү ордлашкыш, Великобритания, АКШ болгаш Франция камгалач эвес, а агрессия, делегейин чаа дайыны өөсүдөрүнчө белеткенип турары оортан-на билдинтир.

8. Чүгө дайының сөөлүндө эвес, харын ам бо үеде Великобританияның улус массаларында Совет Эвилелинде байдалдың талазы-биле эки тура-соруу залба-биле неперезин, чүге дие, ол чорук болза, гитлерлиг агрессиядан бодунуң куртуңуң камгалалына совет улустуң кайгамчык адал сураа эвес, харын гитлеризмни ашкан тиелелгениң нияти херезинге шиттирлиг салышыңны сөөт улус киргениң дугайында Совет Чазакта дадагалзаашкының үндөжин чок. Ону кандыг бир яны-биле британ нота хүлээп ап турар. Бодунуң ээлчезинде Совет Эвилелиниң улустары дайыны дүргөн доозарың болгаш гитлеризмни узуткаар херекче СССР-ниң улустары-биле нады бодунуң хосталганы камгалап база бодунуң күштерин берип келген британ улуска, ол ышкыш өске-даа бүгү улустарга найыралдык болгаш чөлсүнгениң сеткил-сагынын

илереткен болгаш илередиң-даа турарлар.

Ынчанмыжажок, Совет Чазак британ нотада зөгүзүп турарын барымдалыг меделел деп санавайн турар, база Великобританияны Чазаа Совет Эвилели-биле нады ажалдажылгаже өскериле чокка күткүлдүг болуп турган ышкыш санап турар. Эрге чагыргада ам туруп турар лейборист партияның чыл бүрүде конференциясы, оон кежигүннери 1944 чылда-ла шиттирнин үндүргенин сагындары артык эвес, ол шиттир-биле Англи-Совет найыралдык быжыклар эчис сорулганы будунга салып турар британ хөй-нитти организастарының ажылыңа киржирин лейборист партияның кежигүннереңе хорудал турар. Ол хамаан чок, торизонсерваторлар безин Совет Эвилелинче ыңдыг ажык өжөөнниг байдалды чедир бодавайн турганнар.

Моортан түңдөди кылып болур, чүд дие, Великобританияны Чазаа кезек када Совет Эвилелиниң дузаламчызын хереглеп турган, Совет Эвилели чокка Великобританияны Чазаа гитлерли Германияны ашкан тиелелгени сөмдөп ал шыдаас турган, Великобританияны Чазаа советке удур бодунуң сагыш бодалын, Совет күрүнө бодунуң өжөөнниг байдалын кандыг бир яны-биле база оожургадып турган, ыңчаарга, совет улус-биле найыралта британ улустар өзүп турар күткүлдү көргөш, гитлерли Германияны чылча шавары чүгө төлөвилетин, дайын доостурунга чедир-ле лейборист партияның кежигүннери оожургал чок байдалды илередиң эгелзэн болгаш СССР-ниң улустары-биле британ улустуң найыралдык байдалдары кошкардыңча уланган хемчелерин чорудары-биле далажып турар аларганнар. Англи-Совет нияти-леддиң найыралында кежигүннериң лейборист партияның кежигүннери-биле нады кыдып ажалдап шыдаазының дугайында 1944 чылда лейбористтик конференцияның хүлээп алган резолюцияны чүгө мооң-биле тайлыбырлап болур.

Дайын сөөлүңдө үеде-ле лейбористтериниң сөөлүгү конференцияларына ол бужар бак резолюция болган чокка-ла бадыткалың турган деп чүве таварыла эвес. Оон туржук, сөөлүгү чылдарың бүгү дүргүзүңдө лейборист партияны кежигүннери консервативтик партияны кежигүннери-биле нады кампаңгезе удур араатаныг хол-мөгениң сарпезини кылып турганнар, оон аңгыда ол ыят чок кампаңгезе Англияга кажар арта хемчелер-биле хүн-бүрүде болгаш яны-бүрү байдал-биле үрдүңдүр хөлдөдөдү, өөсүдүрү турар.

Британ нота ону канчаар кылып турарын оң сөөлүңдө чугаалаар херек, чүд дие, Британияны Чазаа СССР-де байдалдың талазы-биле өжөөнниг бодалдары кылбайн база британ болгаш совет улустарың аразында нады ажалдажылгаже күткүлдүг-даа болуп турган ышкыш, база даштык делегейде Совет улусту тускайларын күзөп турар байдалдыг деп билгеш, Совет Чазакта ыңдыг күткүлдөрдүң чок болуп турары анаа моондактап турар ышкыш билген, ол чүд дие, бодунуң улудуңдан шыны чажыргаш база СССР-ге удур арын нуур чок хол-мөгө кылары-биле ажалдап турарлар.

Улустар аразында тайбыны быжыклар дугайында сагыш салышыңныдан ойталаан болгаш ам бодунуң салым-чаяанын соксаал чок боо-чепсек сүрери-биле болгаш чаа дайының мугулай пропагандазы-биле харылажып турар Великобританияны Чазаның бодунуң тайбында ынакшылдыг позицияныга быжыг турарын уламчылаан Совет Чазак ылгалдыг болуп турар. СССР-ниң Чазаа бүгү совет хөй-нитти-биле нады дайын кысыкчыларының димезинишкенин сойлап илереттишпаан, бүгү улустар-биле аразында найыралдык быжыклар өзүга, тайбыны камгалаарың болгаш чаа дайыны болдурбазынга совет кижилерин хүн-бүрүде кижизидип турар. Шынап-ла мынчангаш, Совет Чазак Англи-Совет Керезин ак-сеткилди сагырыңга, база герман айтырының талазы-биле Ялта болгаш Потсдам дугурулгаларын чайгылыш чок сагырыңга, эң ылаңгыяда мындыг үге, кажан ол дуржулгаларың үрээжиниң тайбыны камгалаарың херезинге улуг бергелерин таварыштырып турар үеде мындыг улуг-ужур дузаны көргүзүп турар.

9. Великобританияны Чазаа Великобританияны биле СССР-ниң аразында бот-боттарың аразында байдалдарың экидир сорулга-биле Англи-Совет Керезин өзүауарга Совет Эвилели-биле дуржулгаларга бодунуң нотазына беленип илерейлеп турар. Совет Чазак үстүңдө чугаалаан бүгү чүдүлдериниң сөөлүңдө Британияны чазаның бо меделелгени бүрүн идегелди хамаарыштырып шыдаас. Оон туржук, Совет Чазак Великобритания-биле байдалдары экидирерине бүгү болдунар араларың ажыкларын күткүзүшпаан, ыңдыг чугаалажылгалары кыларыңга белен.

СССР-ниң Чазаа бистик чурттары-биле аразында байдалдары экидирерине өзүлү-биле уланган Великобританияны чазаның кандыг-даа базым бүрүзүн бедни-биле үнелеп турар.

Кореяда болушкуннар

Улустуң армиязының Кол командыларының дыңнады

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командыларының март 3-те медээлэни болза, бүгү фронтуга

Улустуң армиязының кезектери-биле кыдат эки-турачылар дайының операциялары эрги туруштарына үргүлчүлөөнөр.

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командыларының март 5-те медээлэни болза, фронтунуң бүгү участоктарына Улустуң армиязының

кесектери кыдат эки-турачыларың сырый детимчези-биле тултушкуннар чорударын үргүлчүлөөнөр. (СЭТА).

Сонгу Кореяның болгаш Мурнуу Кореяның Ченудан партиязының катыжыкышыкы

ПХЕНЬЯН. Чоокта чаа Пхеньяңга Ченуданың (анык өңүктөрдүң партиязы) партиязының ТК-ның делгеренгей пленуму болуп эркен. Анаа ТК-ның Политбюрозуңуң кежигүннери, ТК-ның кежигүннери болгаш партияның активтери киришкен. Амгы политика байдалдары дугайында болгаш партияның элчелгил сорулгаларының дугайында илеткелди партия ТК-ның даргазы Ким Дар Хен кылган. Пленум болза, Мурнуу Кореяның Ченудан пар-

тиязы-биле катыжыкышыкың дугайында Сонгу Кореяның Ченудан партиязының ТК-ның Политбюрозуңуң саналын хүлээп алган.

Кореяның күш-ажыкты партиязы-биле харылааны улам ыңай быжыкларын, ада-чурттуң фронтунуң демократтыг чангыс эвиниң хүрээлени сырый катыштыгарының чугулазын пленумга хүлээп алган шиттирде демделеп турар.

(СЭТА).

Чехословакияның Компартиязының Төп Комитетиниң пленуму

ПРАГА, (СЭТА). Чехословакияның Коммунисттик партиязының Төп Комитетиниң болуп эркен пленумунга Отто Шлингяни, Мария Швермованы болгаш өске-даа кем-бурууларын, хоралакчыларын болгаш сүлээчилерин херектерин истетип, хызып көөрү-биле Чехословакияның коммунисттик партиязының Төп Комитетиниң Президиумунун тоумулааны В. Копецкий, Б. Коллер болгаш Г. Бареш составтыг овоз комиссияны дыйналыны чарлап дыңнаткан.

Барың чүк империалистериниң улуг агевтизи Отто Шлингяни шивинкини ажал-чорудулгазын база калбак-сүлээчин уду туткучу болуп, партияга болгаш күрүнөге эргилде кылдыр, Совет Эвилели баштап турар тайбың лагеринде Чехословакияны хоорар, Чехословакияга капитализмни катап тургузар сорулга салып тургыз М. Швермованы хоралакчы ажал-чорудулгазына илередиң турар документ материалдарын укташынары Копецкий бодунуң дыйнадына тайлыбырлаан. Копецкий бодунуң дыңнадына Швермованы Чехословакияга социализм тудушкунунун херезинге өжөөнниг чорун илереткен, ол болза Шлингяни болгаш Швермованы партияга удур хоралакчы бөлүңүн тургустунганың үндөжин болган Швермованы партияны Төп Комитетиниң кежигүрү болуп эргезин казырың, парламентте оон депутат мавдалын казырың болгаш Чехословакияның коммунисттик партиязыдан үндүрүр партияны Президиумуну мурдуудан Копецкий савал кирген.

Оон сонда Мария Швермовага-сес берген. Хөй чылдарың дүргүзүңдө Отто Шлинг-биле чоок харылазылгы болуп турганын мийнениң, ыңдыг-даа болза, бодун агартыры ордлашшышаан, анаа ооважып турар буруудадышыкынага хары бербөөн.

Бо айтыры талазы-биле савал шүгүмчүлөлдөргө 18 кижиче чүве чугаалаан, олар сүлээчилерин болгаш хоралакчыларын ажал-чорудулганын бурдуу шапкан болгаш Чехословакияның коммунисттик партиязының Төп комитетиниң Президиумунуң саналын чүдүлдүг деп көргөн.

М. Швермованы Чехословакияның коммунисттик партиязының төп комитетиниң кежигүрү болуп эргезин казыры, партияда хамык ажалдары күөсүдериңден чайладыр болгаш Чехословакияның коммунисттик партиязында үндүрүр деп пленум чангыс эп-сеткилди-биле шиттир үндүргөн.

Төп комитетин пленуму партиядан шивинки Отто Шлингяни үндүрүр дугайында Бронун облыстык комитетиниң пленумунуң шиттирдин база-ла чангыс эп-сеткилди-биле бадылаан.

Словакияның коммунисттик партиязында буржуазнационалист бөлүктөрдүн реаксылыг өжөөнниг ажал-чорудулганын сойлап илереткени биле холбаштыр Кладо Клементини шивинкини ажал-чорудулгазына илереткен дугайында Стефан Баштовский Төп Комитетке дыйнадыг кылган. В. Клементини, Г. Гусакты болгаш Л. Новомескийни Чехословакияның коммунисттик партиязының Төп Комитетиниң кежигүннери болур эргезин казыры, оларнын парла-

мент мавдаттарын казыры болгаш оларны партияга үндүрүр саналды чангыс эп-сеткилди-биле бадылаан.

Бүгү делегейин болгаш иштикин иштеткен бо үедеги байдалын дугайында партияга байдалын дугайында болгаш чоокку сорулгалар дугайында Чехословакияның коммунисттик партиязының даргазы Клемент Готвальд пленумга илеткел кылган.

Көдээге партияның ажылынын дугайында болгаш көдээ ажал-агының чангыс аай кооперативтериниң тургузушкунунун херезинде чоокку сорулгаларың дугайында Чехословакияның коммунисттик партиязының чангыс секретари Рудольф Славскийни илеткелди, улус ажал агыяны беш чыл планының сорулгаларының дугайында коммунисттик партияны Төп комитетиниң Президиумунуң чангыс секретариниң орнакчаны Иозеф Франк иштики политикаг чамдык айтырылар дугайында илеткел кылган.

Дыйнаан илеткеллер талазы-биле савал шүгүмчүлөлдөргө ийи хүн дүргүзүңдө болуп келген Чүве чугаалааннар партияга чаа айттышыкынары тодаргай чугаалажылгы, партияга ажалдын дуржулганын түңдөп, чаа-чаа хөй савалдары кириген. Империализмни агентиңериниң кем-буруулуг хоралакчы ажал-чорудулганын дугайын чугаалашышаан, чүве чугаалааннар социализм тудушкунунун темпирин дүргедериң-биле партияны, ажалын аңгыны болгаш бүгү улустуң хамык күштерин катыштыр күзелиң чангыс эп-сеткилди-биле илередиң турганнар.

Савал - шүгүмчүлөлдөргө чүве чугаалааннар Готвальдин илеткелгезе бүрүнү-биле катыжып турарын болгаш ажалын аңгыга шыныч болуп дугайын, Ленин - Сталинниң улуг херезинге бердиңген дугайын меделгезээр.

Пленумга Фронтхек Крайчир илеткел кылгаш, чурткакы чоңу хлеб, далган болгаш далган кылыгы - биле хандырарыңча уланган онза хемчелер чорудар дугайында Чехословакияның коммунисттик партиязының Төп комитетиниң Президиумунуң савалдарыңга доктап чугаалаан. Крайчириниң савалдары-биле холбаштыр Төп комитет «ажыкчы чоңу болгаш хамыктын мурнунда ажал-чыннары хлеб, хлеб-булочка кылыгы-биле бүрүн хандырар дээш, хлебке болгаш хлеб-булочка кылыгыңга картокчаны, тургузарын чазакка сүмөлөп турар овоз хемчелерин чорударын Төп комитет доктап үндүргөн.

Төп комитетини пленуму Клемент Готвальдин илеткелди чангыс эп-сеткилди-биле бадылаан болгаш бо илеткел болгаш янда салдынган сорулгалар бо үеде партияның ажылынын үндөжин деи сазарын доктааткан. Пленум Рудольф Славскийниң, Яромил Доланскийниң, Иозеф Фравкий илеткелди болгаш Валдов Колецкийниң база Стефан Баштовскийниң илеткелди база бадылаан.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Шетиник кудумчузу, бажык 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харысалгалы редакторунуң 3-82; харысалгалы редакторунуң ордандыгының, партия амдырылының, культура болгаш амдырал, литература болгаш ураң-чүд калдыктериниң — 3-88; харысалгалы секретарының — 3-88; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажал-агы, иштики информация, үлөтүр болгаш транспорт, чааа калдыктериниң, бухгалтерияның — 3-85.

Обязательная информация

000820